

**ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA
V PRAZE**

FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ

KATEDRA HUMANITNÍCH VĚD

Diplomová práce

**DROBNÉ CÍRKEVNÍ STAVBY JAKO SOUČÁST
KULTURNÍ KRAJINY**

(Terénní výzkum, dokumentace, náklady na údržbu)

Vedoucí diplomové práce : PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.

Vypracoval: Vladimír Sobotka

© březen 2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Vladimír Sobotka

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - k.s. Hradec

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název tématu: **Drobné církevní stavby jako součást kulturní krajiny (terénní výzkum, dokumentace, náklady na údržbu)**

Struktura diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Závěr
5. Seznam literatury
6. Přílohy

Rozsah původní zprávy: 50 - 60 stran

Seznam odborné literatury:

- Samuelson, P.A., Nordhaus, W.D.(1995)Ekonomie.
Praha:Svoboda, ISBN 80-205-O494-X
Poche, E. a kol.(1977-1982)Umělecké památky Čech A-Ž,
I-IV,Praha: Academia
Urfus, V., Vít, J. a Wieser, S.(1997)Kamenné kříže Čech a
Moravy. Praha:Argo, ISBN 80-7203-157-0
Scheybal, J.V., Scheybalová, J.(1985) Umění lidových tesařů,
kameníků a sochařů v severních Čechách. Ústí
n.L.:Severočeské nakladatelství, 45-010-82
Mudrová, I.(2004)Kam značky nevedou a další náměty k
výletům. Praha: naklad. Lidové noviny

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2009

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 9.1.2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Drobné církevní stavby jako součást kulturní krajiny (terénní výzkum, dokumentace, náklady na údržbu) vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité prameny a použitou literaturu.

V Kotlasích dne 10.března 2009

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval zejména **PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc.**, vedoucímu práce, za cenné rady, připomínky a pomoc při výběru literatury.

Moje velké poděkování dále patří těmto významným osobám: **P.Thlic.Tomáši Holému**, faráři Římskokatolické farnosti Žďár nad Sázavou I za první informace o drobných církevních stavbách a osobnostech, které se těmito stavbami ve Žďáře nad Sázavou zabývají. **Ing. Vladimíru Křenkovi** ze Žďáru nad Sázavou za pomoc při vyhledávání vlastních staveb v terénu. **Ing. Pavlu Svobodovi** ze Žďáru nad Sázavou za poskytnutí cenných rad a údajů z jeho doposud nepublikovaného Slovníku památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska. Paní **Mileně Odvárkové** z Odboru rozvoje a územního plánování - památkové péče MěÚ Žďár nad Sázavou za poskytnuté údaje z oblasti památkové péče a evidence z Ústředního seznamu kulturních památek.

**DROBNÉ CÍRKEVNÍ STAVBY JAKO SOUČÁST
KULTURNÍ KRAJINY**

(Terénní výzkum, dokumentace, náklady na údržbu)

**MINOR ECCLESIASTICAL BUILDINGS AS
PART OF CIVILIZED COUNTRY**

(Field Research, Documentation, Upkeep)

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá drobnými církevními stavbami (památkami) na okrese Žďár nad Sázavou. Vzhledem k velkému počtu těchto staveb byl pro tuto práci vymezen okruh staveb – kaple, kapličky, zvoničky, boží muka, kříže a křížové kameny, které jsou zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek. Okres Žďár nad Sázavou patří svoji rozlohou mezi největší okresy a z tohoto důvodu byla provedena výzkumná část u památek nacházejících se ve správním obvodu města Žďár nad Sázavou, obce s rozšířenou působností. Jednotlivé stavby byly vyhledány, zadokumentovány, zjištěny investované finanční prostředky a vyhodnocen současný stav památek. Dále bylo v diplomové práci provedeno vyhodnocení poznatků týkajících se nesouladu údajů uvedených v Ústředním seznamu kulturních památek oproti skutečnému stavu.

Klíčová slova

Stavba, památka, ústřední seznam kulturních památek, funkce, materiál, vznik, výzkum, zadokumentování, investice, stav památek, poznatky

Annotation

This dissertation is engaged in minor ecclesiastical buildings in district of Žďár nad Sázavou. Due to high quantity of those buildings has been made a selection of specific buildings – chapels, chapellies, campaniles, devotional pillars, crucifixes and sacral stones which are on Central List of Cultural Monuments. District Žďár nad Sázavou belongs between the most largest districts. Considering this fact, field research has been made only for monuments which are placed in township of Žďár nad Sázavou. Each building has been enlisted and documented and has been determined upkeep and evaluated state of monument. Also there has been made an evaluation of findings which disharmonizies with entries in Central List of Cultural Monuments compared to real state.

Key words

Building, Monument, Central List of Cultural Monuments, Function, Material, Origin, Research, Documentation, Upkeep, State of Monuments, knowledge

Obsah

ÚVOD	5
Cíl práce a metodika	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
I.1 Drobné církevní památky všeobecně	7
I.1.1 Funkce	7
I.1.2 Důvody vzniku	9
I.1.3 Použitý materiál	11
I.1.4 Stavebník	12
I.1.5 Umístění	13
I.2 Drobné církevní stavby mikroregionu Žďárska podle skupin	13
I.2.1 Kaple a kapličky	13
I.2.2 Zvoničky	15
I.2.3 Boží muka	16
I.2.4 Kříže a křížové kameny	20
I.3 Ohrožující faktory	23
I.4 Kulturní památky a památková péče, prameny právní úpravy	24
I.4.1 Kulturní památky, jejich evidence a úprava v právních předpisech	24
I.4.2 Památková péče a úprava v právních předpisech	25
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	27
II.1 Cíl výzkumu	27
II.2 Metoda výzkumu	27
II.3 Výzkumný soubor	28
II.4 Podmínky výzkumu	28
II.5 Data výzkumu	29
II.6 Diskuse	55
II.6.1 Diskuse odborné veřejnosti	55
II.6.2 Vlastní zjištění	57
II.7 Výsledky výzkumu	58
ZÁVĚR	59
SEZNAM LITERATURY	61
PŘÍLOHY	

Úvod

Lidové stavitelství se dá považovat za jeden z ukazatelů kulturní vyspělosti jednotlivých národů, z tohoto hlediska patří Česká republika k významným kulturním mocnostem. Počet sakrálních staveb v naší republice až do konce roku 1945 celkově stále narůstal. Na konci 18. století sice docházelo k demolici kostelů a kaplí, ale většinou jen proto, aby byly tyto objekty zvětšeny, zmodernizovány nebo pro špatný technický stav opět postaveny. Demolice staveb bez náhrady byly výjimečné a jejich počet byl podstatně nižší než počet zcela nově zakládaných staveb. Nejsilnější vlna ničení sakrálních staveb postihla české země po roce 1945, přesněji po roce 1948 a trvala do roku 1989. Škody podobného rozsahu způsobily snad jen husitské války. Ničení památek v období komunistického režimu zasáhlo všechny typy sakrálních památek – od křížů a božích muk přes drobné kapličky, kaple až po kostely a klášterní areály. Již na samém počátku 50.let 20.st.se objevilo pronásledování a šikanování těch, kteří se snažili sakrální stavby opravovat a udržovat. Ničení sakrálních památek nejsilněji zasáhlo pohraniční oblasti. Ve vnitrozemí došlo většinou ke zničení drobných památek nacházejících se mimo obce (kříže, boží muka), které překážely scelování polí během kolektivizace. Období 70.-80.let 20.st. lze z hlediska sakrálních památek považovat za období jejich postupného chátrání a výběrové likvidace některých z nich.¹

Tato diplomová práce se zabývá drobnými církevními stavbami, které jsou zapsány jako nemovité kulturní památky v Ústředním seznamu kulturních památek a nacházejících se ve správním obvodu Městského úřadu města Žďáru nad Sázavou, obce s rozšířenou působností. Vzhledem k velkému počtu těchto staveb byly pro tuto práci vymezeny skupiny staveb – kaple, kapličky, zvoničky, boží muka, kříže a křížové kameny. V teoretické části bude objasněna funkce, důvod vzniku, použitý materiál a hlediska pro zařazení památek do jednotlivých skupin drobných církevních staveb. Ve výzkumné části bude uveden výsledek terénního výzkumu zabývající se zadokumentováním památek s jejich popisem, současným stavem, investovanými

---

¹ VALEŇČÍK, Michal. *Ohrožené památky*. 1. vyd. Praha: Baset, 2006. s 5-7.

finančními prostředky a případně návrh na sjednání nápravy u poškozených památek. V příloze diplomové práce budou uvedeny fotografie všech zkoumaných památek včetně jejich orientačního zaznamenání do mapy.

Cíl práce a metodika

Cíl práce

Cílem této diplomové práce je pokusit se na základě studia literatury, dostupných materiálů a vlastního výzkumu, vypracovat ucelený přehled o vybraných skupinách drobných církevních staveb – nemovitých kulturních památkách na stanovené části území okresu Žďár nad Sázavou. Prvořadým cílem je všechny památky vyhledat, zadokumentovat, zjistit vlastníka, vyhodnotit současný stav, investované finanční prostředky na údržbu a upozornit na poškozené památky. Dalším cílem této práce je vyhodnotit poznatky týkající se nesouladu údajů uvedených v evidenci kulturních památek oproti skutečnému stavu.

Metodika práce

Teoretická část diplomové práce je zpracována s použitím příslušných výzkumných metod, jako je studium písemností a zákonů a porovnávání získaných informací. Dále bylo využito konzultací s odbornými pracovníky na pracovištích památkové péče, muzeí, chráněné krajinné oblasti a státního okresního archivu. Značná část informací byla čerpána od fyzických osob zabývajících se problematikou drobných církevních staveb.

Ve výzkumné části je kladen důraz na provedení pečlivého terénního výzkumu s cílem vyhledat všechny vybrané skupiny církevních památek za pomoci map a informací jak odborníků, tak místních občanů. K jednotlivým stavbám nemovitých kulturních památek vyhotovit písemnou dokumentaci a fotodokumentaci o jejich stavu v dané době. Jednáním se zástupci příslušných obcí získat informace o vlastnických stavbách a finančních nákladech na údržbu těchto památek. Získané údaje zpracovat, vyhodnotit a upozornit na případné nepřesnosti v evidenci kulturních památek.

I. Teoretická část

I.1 Drobné církevní památky všeobecně

Drobné církevní stavby jsou neodmyslitelným prvkem kulturní české a moravské krajiny, kterou spoluvytvářejí a vhodně doplňují. Bez půvabných vesnických kaplí, kapliček, malebných zvoníček, křížů nebo božích muk rozesetých po krajině by naše země výrazně posmutněla. Nejinak je tomu i u větších církevních staveb jako jsou např. farní nebo poutní kostely, kláštery apod. Tyto rovněž zajímavé a důležité stavby jsou soustředěny spíše do intravilánu obcí a nejsou předmětem této práce. Abychom uchovali tyto památky i pro naše příští generace, je nezbytné jim věnovat patřičnou péči a ochranu. Tento úkol se neobejde bez předchozího bližšího zkoumání těchto drobných církevních památek. Při něm je nutné se zaměřit zejména na jejich funkci, důvody vzniku, použitý materiál, stavebníky a umístění.

I.1.1 Funkce

Zřejmě prvotní funkcí všech drobných církevních staveb je funkce související s vyznáváním náboženské víry. Tato funkce byla prioritní v dřívějších dobách, nyní v souvislosti s částečným ústupem religiozity je částečně oslabena. V drobných církevních stavbách, jako jsou kaple či kapličky se scházeli v obcích, které neměly kostely, vesnický lid k různým pobožnostem, jako jsou občasné místní mše svaté, májové pobožnosti a podobně. U kaplí, kapliček, nebo některých božích muk a křížů na okraji obce, se zastavoval k poslednímu rozloučení pohřební průvod, doprovázející zemřelého k pohřbu do nejbližšího kostela (například u kapličky Svatého kříže, nazývané též poklonou, na okraji Polničky). Zvonění z vesnických kapliček nebo zvoníček zvalo při poledním zvonění nebo při večerním klekání venkovský lid k malému zastavení, rozjímání a krátké modlitbě. Toto zvonění oznamovalo mnohdy také všem sousedům i smutnou zprávu, že na onen svět právě odešel jeden z jejich spoluobčanů. Boží muka nebo kříže rozeseté po krajině, byly vhodným místem pro

zastavení k modlitbě místního obyvatele, nebo i vzdáleného pocestného.² Tato funkce drobných církevních staveb se podepsala i na jejich rozmístění v určitých regionech. Například v širším okolí Žďáru nad Sázavou je očividně patrný minimální výskyt drobných církevních staveb v oblasti na sever od Nového Města na Moravě, která byla oblastí s převažujícím náboženským vyznáním protestantských směrů. V samotném regionu Žďárska je možné pozorovat i vliv bývalého žďárského cisterciáckého kláštera na četnost drobných církevních památek. V obcích náležejících dříve žďárskému klášteru je patrný hojnější výskyt drobných církevních staveb, zejména božích muk, nebo také volně stojících soch sv. Jana Nepomuckého, než je tomu v ostatních obcích.³

Patrně původně vedlejším produktem výše uvedené funkce drobných církevních staveb byla i jejich estetická funkce v krajině. Přišla současně s výstavbou těchto památek aniž by na ni tehdejší stavitel prioritně pomýšlel a postupem času mnohde nabyla stejného nebo i většího významu než vlastní funkce vyznávání náboženské víry. Většina drobných církevních staveb jsou malebné objekty, které působivě doplňují a zkrášlují venkovské návsi nebo okolní zemědělskou krajinu. I když asi první stavebníci drobných církevních staveb tedy sledovali především náboženskou funkci těchto staveb, velmi brzy si patrně začali uvědomovat i funkci estetickou a následně pak kladli stejný důraz na obě funkce současně. Samotné drobné církevní stavby by v krajině mnohdy působily i dosti stroze, kdyby nebyly současně doplňovány dalším důležitým prvkem. Téměř všechny drobné církevní stavby naši předkové citlivě obsazovali nejrůznější zelení, většinou původními našimi stromy, jako jsou lípy, javory kleny, břízy, vrby, nebo také vyššími keři nebo keříky. Teprve spojení církevní stavby se zarámující okolní zelení vytvářelo v krajině harmonicky působící celek. Cit našich předků pro harmonickou krajinu je postrádán u některých novodobějších výsadeb zeleně okolo drobných církevních památek, které do naší krajiny již tak nezapadají a působí dosti cizorodě, jako jsou například zeravy, cypřišky a podobné cizokrajné dřeviny.⁴

---

² FROLEC, Václav. *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*. 1.vyd. Brno: Blok, 1974. s 212-214.

³ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. Nепublik. rukopis. s 9.

⁴ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. Nепublik. rukopis. s 11.

Drobné církevní stavby v naší krajině plní i jednu z dalších důležitých funkcí. Jsou totiž jedním ze zdrojů poznání naší historie - historie místa, osob i lidového výtvarného umění. Mnohé stavby byly postaveny na význačných místech, jako například Tři kříže na Šibeničním vrchu u Radostína nad Oslavou, připomínající bývalé popraviště z dob, kdy městečko mělo soudní právo. Některé kříže nebo boží muka se pojí k nejrůznějším tragickým událostem osob z blízkého okolí. Tvarosloví a použitý materiál drobných církevních památek nám také mnohé vypoví o historii a vývoji lidového výtvarného umění.

Neopomenutelné jsou i další funkce drobných církevních památek. Mnohé kříže nebo boží muka byla v krajině dobrými orientačními body, některé vyznačovaly také rozhraní mezi pozemky. Venkovské zvoničky nebo kapličky svým zvoněním nevyzývaly jen k náboženským úkonům, ale také současně informovaly obyvatele o čase v době, kdy hodiny byly vzácností. Vyzvánění na zvon bylo také někdy důležitým varovným signálem o vzniklém požáru nebo jiném blížícím se nebezpečí.

I.1.2 Důvody vzniku

S funkcemi drobných církevních staveb úzce souvisí i důvody jejich výstavby nebo pořízení. Úzce jsou tato hlediska provázána u většiny kaplí a zvoniček. Jeví se jako pravděpodobné, že historie těchto staveb není příliš dlouhá. Podobné objekty v dobách před několika stoletími byly spíše výjimečné a ojedinělé. Určitým mezníkem ve vývoji těchto staveb by mohl být tzv. „ohňový patent“ z roku 1751, kterým císařovna Marie Terezie vydala příkaz k vyhlášení požárního poplachu úderem na zvon. Od té doby se na návších začaly objevovat zvonice jednoduché konstrukce. Tyto jednoduché zvonice se postupem času přeměňovaly na stavby složitější konstrukce. Takto zdokonalené stavby mnohdy začaly sloužit i náboženským úkonům a postupně byly přeměňovány na kapličky.⁵ V některých obcích zůstaly však až do nynější doby tyto funkce odděleny a tak zde najdeme vedle sebe jak zvoničku, tak i kapli (např. v obci Cíkháj). U těchto staveb tedy prvotním důvodem výstavby byla nutnost plnit jasně danou funkci. Tato souvislost mezi funkcí stavby a důvodem výstavby již není až tak

---

⁵ FROLEC, Václav. *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*. 1.vyd. Brno: Blok, 1974. s 214.

moc zřejmá u božích muk a křížů. Důvodů výstavby božích muk a křížů uvádí literatura celou řadu a v různém pořadí důležitosti.

Jako prvním důvodem výstavby božích muk nebo křížů se jeví potřeba stavebníka vyjádřit veřejně svou zbožnost a náboženskou víru. Ve snaze zavděčit se „vyšší moci“ a prokázat jí bezmeznou oddanost se rozhodne stavebník postavit na vhodném místě drobnou církevní stavbu. S tím úzce souvisí i předpoklad stavebníka, že za tento čin se mu v budoucnu dostane i jisté ochrany, a to jak na majetku, tak na zdraví jeho a jemu blízkých osob, nebo také zdraví domácích zvířat. Někdy k rozhodnutí stavebníka dojde až následně po odvrácení nepříjemné události nebo hrozícího nebezpečí. Tak je tomu například po překonání válečných útrap nebo různých epidemií, nebo po uzdravení z těžké nemoci. Drobné církevní stavby postavené z těchto důvodů mají tedy votivní charakter, vyjadřují díkuvzdání stavebníka Bohu za jeho ochranu.⁶ Takový charakter má i dřevěná kaplička postavená nově na Výpustku v Počátkách v roce 2003.

Dalším poměrně častým důvodem výstavby božích muk a křížů je připomínka nešťastné události, která se v těch místech stala. Velmi často jde o nešťastné náhody, ale někdy i o úmyslné trestné činy, zejména zabití. Pachatel v těchto případech býval kromě jiného potrestán i tím, že musel v místech jeho zlého činu vystavět boží muka, nebo tzv. smírčí kříže a v některých případech smírčí kameny. Drobné církevní stavby, ale zejména pak kříže, vyjadřují někdy také připomínku smrti člověka nebo nešťastné události, která se stala na jiném, vzdáleném, místě. Jde například o hojné kříže na Žďársku, připomínající v některých obcích úmrtí jednotlivých obětí první světové války, jejichž životy vyhasly na dalekých bojištích (např. v Bohdalově, Starém Telečkově, Znětínku).⁷

Mezi důvody postavení drobné církevní stavby je možné také uvést usmíření o majetkové držbě mezi sousedy nebo mezi stavebníkem a vrchností. Postavení božích muk nebo kříže mohlo být také jakousi pokutou za spáchaný nehrdelní přečin – například zběhnutí poddaného z usedlosti.

---

⁶ HANZL, Zdeněk, GÁBA, Zdeněk, PROCHÁZKA, Lubomír, SEDLICKÁ, Kateřina, SLOUKA, Jirí a TRAXLER, Jiří. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. 1.vyd. Praha: Lidové noviny, 2003.s 197-199.

⁷ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. Nepubl. rukopis. s 19-20.

Souběžným důvodem k důvodům uvedeným výše bylo v některých případech i vymezení hranic mezi pozemky nebo vystavění orientačního bodu na důležitých cestách a rozcestích (mohlo by jít o případ zcizených a dnes již opět osazených božích muk na rozcestí mezi Polničkou a Světnovem).

I.1.3 Použitý materiál

Již při zběžném studiu zachovaných drobných církevních památek je zřejmé, že většinou jde o památky poměrně nevelkého stáří. Drobné církevní stavby z doby před 17. stoletím jsou i v celé republice spíše vzácností. Tato skutečnost z velké části souvisí s materiálem používaným na stavbu drobných církevních památek. Už ze samotného pojmu drobné církevní památky vyplývá, že většinou nešlo o nákladné stavby, a že k jejich pořízení nebo výstavbě se používal spíše levný a v okolí snadno dostupný materiál. Těžko si lze představit, že by si stavebník k výstavbě takové památky pořídil drahý a vzácný materiál dovážený z veliké vzdálenosti. Z těchto předpokladů vyplývá, že prvotním materiálem ke stavbě drobných církevních památek bylo dřevo. Dřevo bylo zejména v oblasti Žďárska lehce dostupné a bylo používáno ke stavbě prvních zvoniček, kapliček, byly z něj zhotovovány mnohé kříže a pravděpodobně i boží muka. Nevýhodou tohoto poměrně levného materiálu bylo, že má jen omezenou trvanlivost. Proto mnoho dřívějších dřevěných památek podlehlo zkáze a nebyly již obnoveny. Některé původně dřevěné památky byly později nahrazeny památkami z jiného odolnějšího materiálu.

V průběhu 19. století začaly být přestavovány jedny z prvních dřevěných vesnických kapliček a zvoniček na kamenné stavby. Pro přestavbu těchto památek byl sice použit běžný neopracovaný kámen, získaný většinou v okolí sběrem po polích, přesto nešlo na tu dobu o nijak levnou záležitost. Stavba a přestavba kamenných kapliček a zvoniček byla tedy možná až v určitém historickém čase a šla ruku v ruce i s přestavbou většiny dřevěných venkovských stavení na stavení kamenná. S určitým časovým odstupem pak byly jako stavební materiál využívány také pálené cihly.

Jako odolnější materiál na pořizování či výstavbu křížů se poměrně brzy začalo používat železo nebo litina. V regionu Žďárska šlo často o výrobky okolních

železářských hutí na Kadově - v provozu od roku 1651⁸ nebo v Polničce - v provozu od počátku 18. století.⁹

Poměrně nákladnějším materiálem pro stavbu drobných církevních památek byl lomový kámen, který se začal později využívat především u božích muk a křížů. Větší využití lomového kamene v daném regionu nutně souviselo s počátkem a rozvojem těžby lomového kamene přímo v regionu. Lomový kámen na honosnější drobnou církevní stavbu sice bylo možno již dříve dovézt ze vzdálenějších těžisek, ale tato skutečnost by již tak nákladnou stavbu ještě více prodražovala. Jedním z nejdůležitějších zdrojů lomového kamene pro zhotovování drobných církevních památek v regionu Žďárska byly žulové lomy v okolí Hamrů nad Sázavou a Sázavy, a to zejména lom v lese Štěnice.¹⁰ Počátky těžby světlé žuly pro kamenické církevní výrobky ve Štenickém lomu lze s jistou opatrností klást někam do 2. poloviny 17. století. Vedle převažujících žulových křížů a božích muk se již v menší míře objevují v regionu Žďárska památky zhotovené z mramoru (patrně nedvědického) a pískovce nebo opuky.

I.1.4 Stavebník

Realizace stavby drobné církevní památky nutně předcházela záměr a rozhodnutí stavebníka. Iniciátorem, investorem či stavebníkem takové památky mohla být určitá instituce nebo fyzická osoba. V roli stavebníka zejména u kaplí, kapliček a zvoniček vystupuje často obec. Takové objekty bývaly postaveny nejen z obecních zdrojů, ale i z různých peněžních sbírek a darů. V roli stavebníka vystupovaly někdy také různé církevní instituce, zejména kláštery. V našem regionu jde například o různé sochy světců stojící ve volné přírodě, které však nejsou předmětem studia této práce. Dalším stavebníkem byly i různé spolky, jako například „Omladina“ (kříž v Dlouhém při silnici do Bobrové z roku 1929).

---

⁸ KREPS, Miloš. *Železářství na Žďársku : 1350 - 1886*. 1. vyd. Brno: Blok, 1970. s 146-147, 201.

⁹ PAVLÍČEK, Jirí a ŘEHOŘ, Martin. *Dějiny obce Polnička*. Polnička: Obecní úřad, 2002. s 46 – 48, 128.

¹⁰ FILKA, Ivo a ŠVOMA, Jaroslav. *Žďár nad Sázavou v zrcadle staletí*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2005. s 15.

Důležitým a poměrně častým stavebníkem byly také různé fyzické osoby. Šlo většinou o majetnější občany, kteří se na takto vzniklých drobných církevních památkách nechávali často zvěčnit uvedením svého jména, doby a účelu stavby, popř. i jiných údajů.

Stavebníkem mohl být také provinilec, pro kterého byla povinná stavba drobné církevní památky (zejména smírčích křížů) součástí trestu za jeho zlý čin.¹¹

I.1.5 Umístění

Předchozí hlediska zkoumání drobných církevních staveb, zejména role stavebníka, souvisí i s místem, na kterém byla památka postavena. Pokud byla stavebníkem památky obec, tak tato památka bývá umístěna většinou uvnitř obce a to nejčastěji přímo na návsi. Taková památka slouží různým způsobem všem občanům, nejčastěji však ke společným církevním obřadům.

Památky postavené fyzickými osobami bývají rozesety na různých místech. Pokud jsou uvnitř obce, tak jsou postaveny nejspíše poblíž domu stavebníka, zejména před průčelím domu. Mimo obec najdeme takové památky zejména při různých cestách, na rozcestích, na hranicích pozemků, na návrších, přechodech přes vodu nebo poblíž hřbitovů. I když se nyní může pozorovateli zdát, že daná památka je na nahodilém místě, je přesto zřejmé, že téměř vždy šlo o pečlivě vybrané místo stavebníkem tak, aby tato památka byla dobře přístupná, z dálky viditelná a dobře ladila s okolní krajinou.

I.2 Drobné církevní stavby mikroregionu Žďárska podle skupin

I.2.1 Kaple a kapličky

Přes řadu publikací a slovníků, věnujících se lidové architektuře a drobným církevním stavbám, není u všech těchto památek zcela jednoznačně dána a vymezena odborná terminologie. Pro potřeby této práce uvádím u každé skupiny drobných církevních památek vlastní hlediska, podle kterých byla památka zařazena do skupiny.

---

¹¹ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. Nepubl. rukopis. s 5.

Kaple je zde chápána jako sakrální, většinou vesnická stavba, která je vnitřně vybavená malým oltářem, sochou nebo vyobrazením svätce. Slouží se v ní příležitostně mše, konají se zde například náboženské pobožnosti (nejčastěji májové). Z hlediska liturgického je důležité, že se zde nepřečlovává eucharistie. Kaple bývá umístěna většinou uvnitř obce.¹²

Kaplička je drobnější sakrální stavba, ve které se nekonají náboženské pobožnosti. Bývá umístěna i mimo obec. Jakýmsi přechodem mezi božími muky a kapličkou je poklona (Polnička), členěná v čelní straně nikou.¹³ Nedá se do ní vcházet.

Stavební vývoj kaplí, kapliček a zvoniček byl již zmíněn v bodě I.1.2. Tomu odpovídá i časové rozvrstvení vzniku těchto staveb ve žďárském regionu. Informace o postavení kaplí lze často získat přímo z datace uvedené na kapli. Jindy je nutné tuto informaci vyhledávat v různých písemných pramenech. U některých staveb přesto není doba stavby známa a lze o ní jen spekulovat. U kaplí a kapliček, kde je známa doba výstavby, lze učinit následující závěr. Naprostá většina kaplí a kapliček v regionu Žďárska byla postavena (nebo z dřevěných zvoniček přestavěna) v rozmezí let 1850 až 1940. Stavby mimo toto období jsou spíše výjimkou. Nejstarší stavbou tohoto druhu je patrně kaple sv. Rocha v Novém Veselí, která byla postavena v roce 1680 a přestavěna a rozšířena v roce 1889. V průběhu 18. století byly postaveny také kaple v Březí, Kněževsi, Sázavě, kaple sv. Barbory ve Žďáře n.S. a poklona na okraji Polničky. Po období let 1940 až 1990, nepřejímání stavbě těchto památek, se na Žďársku začaly realizovat některé nové stavby kaplí, přirozeně architektonicky již jinak řešené než stavby předchozí. Jde o stavby kaplí v Rudolci, Škrdlovicích, Radostíně, Počítkách a Budči.¹⁴

Téměř všechny kaple a kapličky v regionu Žďárska jsou zděné s výjimkou kapličky v Počítkách na Výpustku zbudované v roce 2003 ze dřeva. Ve velké většině (výjimkou jsou např. kaple sv. Barbory ve Žďáře n.S., kaple ve Škrdlovicích a Počítkách na Výpustku) jde o stavby na čtvercovém nebo obdélníkovém půdorysu – někdy prostém, jindy obohaceném o polygonální kněžiště nebo půlkruhové apsidy a u

¹² VAŘEKA, Josef a FLOREC, Václav. *Lidová architektura*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. s 109

¹³ VAŘEKA, Josef a FLOREC, Václav. *Lidová architektura*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. s 219

¹⁴ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. Nepublik. rukopis. s 47.

vstupní části o představené věže. Většina těchto staveb je zakryta běžnou krytinou jako je plech, pálená taška, eternit. Výjimečnou, avšak velice vhodnou krytinou, je šindel, jako je tomu např. u kaple v Sázavě. V některých případech je spojována kaple s požární zbrojnicí do jedné stavby (Pokojov). Fasády některých kaplí a kapliček jsou velice prosté, nečleněné, u některých kaplí naopak stylově zdobené a bohatě členěné (např. kaple v Matějově, Nových Dvorech, Novém Veselí, Vepřové).¹⁵

Naprostá většina staveb této skupiny je situována uprostřed obce. Jiné řešení je spíše výjimkou, jako je tomu například u tzv. Liškovy kapličky, či spíše poklony v lese u Březí nad Oslavou, kapličky (poklony) sv. Kříže u silnice z Polničky na Žďár n.S., staré kapličky nad Rudolcem, malé kapličky při silnici z Vatiná do Žďáru n.S., nebo kapličky (poklony) sv. Václava v lese mezi Račínem a Vepřovou.¹⁶

I.2.2 Zvoničky

Zvoničky jsou vesnické jednoduché stavby sloužící výhradně k zavěšení zvonu, kterým se na vesnici odměřoval čas (poledne, večer) nebo oznamovalo úmrtí příslušníka obce, popřípadě varovalo před požárem a jiným nebezpečím.¹⁷ Tyto zvoničky jsou zděné nebo mají také jednoduchou konstrukci v podobě dřevěné vidlice se stříškou. Funkci zvoniček plnily také stavby trochu jiného charakteru, a to požární zbrojnice budované na vesnicích většinou od 90. let. 19. století a ve většině případů opatřené věžičkou k zavěšení požárního zvonu (např. Karlov, Lhotka, Račín, Radostín, Sklené, Škrdlovice).

Zvoničky v pravém slova smyslu mají ve žďárském regionu poměrně malé zastoupení. O takových zvoničkách se dá hovořit pouze u pěti lokalit. Jde o malebnou zděnou zvoničku kruhového půdorysu v Cikháji, zděnou zvoničku čtvercového půdorysu v Sazomíně, dřevěné zvoničky v podobě rozsoch se stříškou ve Starém Telečkově a v Zahradišti a dřevěnou zvoničku v podobě dvou vysokých sloupů na Kocandě. Ke zvoničkám lze přiřadit i atypickou malou dřevěnou zvoničku u vjezdu do č.p. 6 v Hamrech nad Sázavou.¹⁸

---

¹⁵ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. N epublik. rukopis. s 48-49

¹⁶ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. N epublik. rukopis. s 50

¹⁷ DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury*, I.- II. Praha: Baset, 2000. s 1016-1018

¹⁸ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. N epublik. rukopis. s 115

I.2.3 Boží muka

Boží muka jsou podle slovníku Lidová architektura „drobná stavba ve tvaru sloupu, pilíře apod., někdy se stříškou, s výklenkem na obraz, reliéf nebo sošku, na vrcholu často opatřená křížkem, stojící volně v krajině, na rozcestí nebo na veřejném prostranství uvnitř obce“.¹⁹ Už z této definice a jim podobných je zřejmé, že zařadit konkrétní drobnou sakrální památku bezpečně do skupiny božích muk je někdy dosti obtížné, zvláště i vzhledem ke skutečnosti, že některá boží muka jsou spíše jakýmsi přechodem mezi božími muky a kříži (např. tři stejné stavby v Kněževsi), jiná zase přecházejí až do podoby kapliček (zděná stavba v Obyčtově). Důležitým kritériem pro zařazení drobné církevní stavby mezi boží muka by měl pravděpodobně být předpoklad, že boží muka, ať už v jakékoliv podobě a tvaru, nebyla původně prostým křížem, ale sloužila k zavěšení nebo upevnění plastiky nebo obrázku s pašijovým motivem, tedy motivem znázorňujícím utrpení Kristovo. Vlastní kříž by měl být u těchto památek jen doprovodným prvkem.

Boží muka lze rozdělit do několika typů a to zejména podle půdorysu a celkového tvarování stavby nebo také podle použitého materiálu. Jako základní rozdělení se jeví rozdělení na boží muka zděná a kamenná (ze sochařsky opracovaného kamene) a dřevěná.

Zděná boží muka mají většinou širší půdorys a to převážně ve tvaru čtverce nebo obdélníku. Mohou být postavena z cihel nebo částečně i z neopracovaného kamene. Jsou omítaná a jejich stěny často zdobí vertikální nebo horizontální architektonické články. Horizontální římsa občas dělí tato boží muka na dvě části. V horní části bývá nika se soškou nebo obrázkem. Stavbu pak zakrývá jednoduchá stříška ukončená křížkem. Příkladem tohoto typu mohou být boží muka u Nových Dvorů.

Boží muka kamenná (ze sochařsky nebo kamenicky opracovaného kamene) jsou většinou rozčleněna na sokl, dřík, kaplici a křížek.²⁰ Sokl bývá téměř vždy čtvercového půdorysu, spočívá na základové desce a bývá reliéfně zdoben, nejčastěji diamantovým řezem. Sokl zakrývá často bohatě profilovaná krycí deska, na níž spočívá dřík.

---

¹⁹ VAŘEKA, Josef a FLOREC, Václav. *Lidová architektura*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007.s 20

²⁰ HANZL, Zdeněk, GÁBA, Zdeněk, PROCHÁZKA, Lubomír, SEDLICKÁ, Kateřina, SLOUKA, Jiří a TRAXLER, Jiří. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. 1.vyd. Praha: Lidové noviny, 2003.s 215.

Dřík má různé podoby a průřezy. Dřík mívá často kruhový průřez a podobu toskánského sloupu s entasí (např. všechna boží muka v Hamrech n. Sáz.). Tento typ dřívku je většinou zdoben prstenci. Dřík mívá však také průřezy čtvercové (např. Ostrov n. Osl., Kněževy, Jámy, Polnička, Újezd) nebo polygonální, nejčastěji osmiboké (Světlov, boží muka ve Žďáře nad Sázavou u novoměstské křižovatky). Dřívky se čtvercovým průřezem mají občas okosené hrany (Březí nad Oslavou, Budeč, Polnička), někdy jsou jejich stěny zdobeny různými výžlabky (Jámy). U některých božích muk je ke dřívku připevněna kartuš s informacemi o stavebníkovi, popřípadě době stavby (Dolní Hamry, boží muka ve Žďáře n. Sáz. u zdravotnické školy).²¹

Dřík božích muk, zejména barokních, bývá ukončen hlavicí, někdy zdobenou na nárožích volutami spojenými drapérií (např. Světlov, Hamry n. Sáz.), jindy hlavicí prostou (Nížkov, Polnička) nebo hlavicí v podobě bohatě profilovaných říms (Jámy). U některých božích muk není hlavice zřetelně vyjádřena či zcela chybí (Matějov, Sázava, boží muka mezi Velkou Losenicí a Sázavou, některá z božích muk ve Žďáře n. Sáz.). Na hlavicí dřívku, nebo někdy přímo na dřík, dosedá kaplice. Pokud je kaplice otevřená, lze hovořit o lucerně. Většina božích muk má na kaplici pouze mělce vyznačené výklenky (někdy ze všech stran, jindy jen z některých), do kterých bývaly umísťovány pašijové obrázky. Ty můžeme dnes vidět už jenom u božích muk v Matějově nebo Sázavě. Do otevřených kaplic (luceren) bývaly umísťované svíčky nebo lucerničky. Světlo z těchto luceren mohlo projevovat úctu k zemřelým, zbožnost, nebo také mělo praktický význam – bylo nočním orientačním bodem na rozcestích a cestách. Tyto lucerny nebyvaly otevřené ze všech čtyřech stran. Většinou byly otevřeny ze dvou sousedních stran (boží muka ve Žďáře nad Sázavou při cestě ke Starému dvoru, u železničního viaduktu a hřbitova na Jamské ulici), nebo také ze tří stran (gotická boží muka ve Žďáře n. Sáz. na novoměstské křižovatce). Tím byl zdroj světla chráněn před povětrnostními vlivy. Poměrně atypická je kaplice u božích muk v Pokojově. Na její východní a západní straně jsou do vybrání zasunuty kamenné desky s biblickými texty – na východní straně v češtině, na západní straně dnes již nečitelný text v latině.²²

---

²¹ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. N epublik. rukopis. s 146.

²² SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. N epublik. rukopis. s 180.

Kaplice božích muk bývá ukončena stříškou s jednoduchým křížkem. Křížek bývá většinou železný, výjimečně kamenný (boží muka ve Žďáře n.S. při cestě ke Starému dvoru a u železničního viaduktu). Někdy bývá mezi křížek a stříšku kaplice vložena koule (boží muka v Najdeku a v Dolních Hamrech), často také stlačená do bochníkovitého tvaru (Velká Losenice u č.p.194, Nové Veselí – při silnici k Budči).

Výše uvedené základní členění božích muk nebývá vždy zcela vyjádřeno. Mnohdy jsou jednotlivé tvary božích muk zjednodušeny nebo dokonce vypuštěny, někdy až do podoby prostého sloupu (Nové Veselí – na umrlčí stezce, Újezd, Žďár n.Sáz. – u Dolního hřbitova).

Na některých božích mukách je vyznačen rok výstavby a to buď na soklu (Velká Losenice u č.p. 106), dřívku (Újezd), hlavici (Jámy) nebo na stříšce kaplice (Velká Losenice – u č.p. 138). Rok výstavby je někdy začleněn i do obširnějšího textu. Ten bývá vytesán na ozdobné kartuši upevněné k dřívku (Dolní Hamry, Žďár n.Sáz. – u zdravotnické školy), jindy po obvodu plinty dřívku (Světnov), po obvodu římsy (Nové Veselí – k Budči) nebo podesty (Žďár n.S. – novoměstská křižovatka) kapličky, někdy i na bočním výklenku kaplice (Hamry n.S – Najdek).

Nejčastějším materiálem na kamenná boží muka bývá žula a to světlá žula pocházející z lomů v lese Štenice mezi Hamry n.Sáz. a Sázavou. Spíše výjimkou je mramor a to patrně nedvědický. U některých božích muk jsou z něj zhotoveny jenom části – snad při jejich dřívějším restaurování. Je to např. hlavice božích muk ve Světnově, koule božích muk mezi Velkou Losenicí a Sázavou, nebo kartuš u božích muk v Dolních Hamrech. Patrně jediná muka byla jako celek zhotovena z mramoru, a to boží muka na novoměstské křižovatce ve Žďáře nad Sázavou.

V některých regionech se ještě dnes najdou i boží muka dřevěná. Ta se v mikroregionu Žďársko nedochovala. Nejblíže je lze spatřit v sousedním mikroregionu Nového Města na Moravě (v Radešínské Svatce).

Tak jako u kaplí a kapliček jsou informace o době vzniku božích muk neúplné. Pokud vycházíme alespoň z údajů uvedených přímo na památce a údajů zjištěných z různých písemných pramenů, můžeme zmapovat časové rozvrstvení stavby většiny božích muk následovně. I když jsou v rámci celé republiky zmiňována boží muka již ze 14. a 15. století, v mikroregionu Žďáru nad Sázavou se boží muka začala objevovat

v pozdější době. Patrně nejstaršími božími mukami na Žďársku jsou boží muka ve Žďáře nad Sázavou, stojící u novoměstské křižovatky. Rok postavení (1662) je součástí textu vyrytého na jejich podestě kaplice. Jsou to pozdně gotická muka, patrně nejvzácnější a architektonicky nejzdobnější. Po těchto božích mukách následovala další boží muka (jde o asi 8 památek), zhotovená a postavená v období mezi roky 1680 a 1700. Největší část božích muk byla postavena v rozmezí let 1700 až 1800, o něco méně pak v období 1800 až 1900. O božích mukách z období 1900 až 2000 nejsou žádné dostupné informace. Spíše vzácnou výjimkou jsou novodobá boží muka, postavená v roce 2001 v Krásněvsi u pily.²³

U většiny božích muk ve žďárském mikroregionu není znám jejich tvůrce. Výjimkou jsou boží muka pocházející z kamenosochařské dílny Petra Pavla Svobody z Najdeku, který je dnes místní částí obce Hamry nad Sázavou. P.P.Svoboda pocházel z najdecké rychty a boží muka zhotovoval koncem 17. století. Vyráběl je z místní světlé žuly a podle jejich tvarosloví je lze poměrně dobře poznat. Díla P.P.Svobody a jeho dílny najdeme na třech místech v samotných Hamrech n.S., dále pak ve Světnově, Novém Veselí a na některých dalších lokalitách.²⁴ Kamenický rod Svobodů z Najdeku zůstal věrný své tradici až do počátku 20. století.

Zajímavá je i skutečnost, že výrobky najdeckého Petra Pavla Svobody pomohly řešit problémy spojené s výstavbou nové železniční trati z tehdejšího Německého (dnes Havlíčkova) Brodu do Tišnova, započaté v roce 1939. Pro tuto stavbu byl odborníky hledán kvalitní kámen, který by posloužil k výstavbě odolných podjezdů a nadjezdů. Tehdy si geolog Ing. Dr. Romuald Drlík všiml hamerských božích muk, která přežila veškerou nepřízeň počasí po dobu téměř 250 let bez větší úhony. To jej přimělo probádat lokality, z nichž najdecký P.P.Svoboda získával kámen na své výrobky. Brzy nato byl nově otevřen žulový lom ve Štenici u Najdeku. V tomto lomě a podobných v okolí bylo pak vylámáno velké množství žulových kvádrů, které byly použity na stavbu nové železnice.²⁵

Skutečnost, že v Hamrech n.Sázavou pracovala významná kamenická dílna rodu

---

²³ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. Nепublik. rukopis. s 188.

²⁴ HANZL, Zdeněk, GÁBA, Zdeněk, PROCHÁZKA, Lubomír, SEDLICKÁ, Kateřina, SLOUKA, Jiří a TRAXLER, Jiří. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. 1.vyd. Praha: Lidové noviny, 2003. s 105.

²⁵ FILKA, Ivo a ŠVOMA, Jaroslav. *Žďár nad Sázavou v zrcadle staletí*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2005. s 15.

Svobodů a ta měla k dispozici kvalitní místní žulu, se výrazně podílí i na dislokaci božích muk ve žďárském mikroregionu. Převážná většina božích muk zachovaných do dnešních dnů, najdeme v blízkém okolí Žďáru nad Sázavou a Hamrů nad Sázavou. V mikroregionu Žďársko, protáhlém severojižním směrem, výrazně ubývá těchto památek směrem k severu i jihu. Na okrajích tohoto mikroregionu pak tyto památky prakticky nenajdeme.²⁶

I.2.4 Kříže a křížové kameny

Pro účely této práce jsou kříže chápány jako samostatně stojící drobné stavby nejčastěji ve tvaru latinského kříže, zhotovené z různého materiálu, v některých případech pak zdobené různými prvky (z nichž nejčastější je Kristův korpus a štítek s nápisem INRI).

Podle použitého materiálu lze rozdělit kříže na dřevěné, kovové a kamenné. Kříže zhotovené v dřívějších dobách ze dřeva vlivem povětrnostních podmínek a malé odolnosti dřeva již vzaly za své a ve zkoumaném mikroregionu je nenajdeme. Místy lze však spatřit dřevěné kříže zhotovené ze dřeva v nedávné době. Je to např. dřevěný kříž na okraji Radostína nad Oslavou z roku 1991, dřevěný kříž na okraji Veselíčka (i když má na podstavci vyrytou dataci 1869, jde o novodobý kříž), nebo různé misijní kříže postavené u některých kostelů a kaplí.²⁷

Častějším materiálem pro zhotovování křížů je kov a to většinou v podobě prostého železa nebo litiny. Kovový kříž je zpravidla zakotven v podstavci vyrobeném z různých druhů kamene. Podstavec mívá různé tvary, bývá někdy méně, jindy více profilován a zdoben různými architektonickými prvky. Na podstavci bývá někdy také umístěna tabulka s údaji o stavebníkovi, roku a účelu postavení kříže. Některé litinové kříže v mikroregionu Žďársko byly vyrobeny v okolních, dnes již neexistujících železářských podnicích jako byly např. železářny v Polničce a na Kadově, popř. i ve Štěpánově nad Svratkou. Poměrná snadnost výroby kříže odlitím litiny vedla k velké různorodosti a zdobnosti tohoto druhů křížů. Kromě korpusu Krista, štítku s nápisem

---

²⁶ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďársko a Novoměstsko*. Nепublik. rukopis. s 151.

²⁷ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďársko a Novoměstsko*. Nепublik. rukopis. s 84.

INRI v horní části byly tyto kříže v hojné míře doplňovány také o velký oválný štít s údaji o stavebníkovi, roku a důvodu výstavby kříže.

Zřejmě nejčastěji používaným materiálem pro zhotovování křížů byl kámen. Ten je oproti předchozím materiálům výrazně odolnější. Kamenné kříže bývají někdy zařazovány do skupiny kamenných monolitů, kam vedle vlastních kamenných křížů patří ještě křížové kameny (silné kamenné desky ve tvaru obdélníka, čtverce nebo i jiném, s pozitivně nebo negativně vytesaným křížem) a kruhové stély (mají kříž vepsaný do kruhu).²⁸ Do křížových kamenů lze zařadit i tzv. smírčí kameny, na kterých jsou vedle kříže vytesány i další znaky, jako jsou různé zbraně, mučící nástroje apod.

Na zhotovování kamenných křížů byly používány různé druhy hornin. Různorodost použitého kamenného materiálů je zřejmě širší než u jiných drobných církevních staveb, zejména u božích muk. Rozhodnutí o použitém materiálu vycházelo zejména z jeho dostupnosti, nákladnosti a možnosti opracování.

Velmi častým materiálem, používaným na výrobu kamenných křížů, byla žula. V mikroregionu Žďárska byla žula poměrně dobře dostupná. Navíc je značně odolná povětrnostním vlivům. Její nevýhodou ale je obtížnější opracovatelnost. Proto se z ní vyráběly kříže nebo také podstavce ke křížům, které nebyly příliš členěné a zdobené. Nejčastěji šlo o prosté kříže s jetelovým ukončením ramen kříže, vyrytým datováním, ojediněle i se zdobením ve spodní části kříže, spočívajícím v jednoduchém znázornění lebky a zkřížených hnátů (kříž při silnici z Malé do Velké Losenice, kříže v Chroustově a Račíně). Výjimečný je snad kříž u kaple v Malé Losenici, který je i přes použitý, obtížně opracovatelný materiál, bohatě ve spodní části profilován a ze všech čtyřech stran zdoben různými nápisy, monogramy a motivy. V některých případech byly na výrobu křížů použity i jiné materiály příbuzné nebo podobné žule.

Poměrně častým materiálem na výrobu kamenných křížů ve zdejších mikroregionu byl mramor. Vyplývá to z blízkosti nedvědických mramorových lomů a tamních kamenických firem, většinou uváděných v signatuře ve spodní nebo postranní části kříže (např. sig. F. Uhlíř v Nedvědici u kříže v Bohdalci, nebo sig. A. Loos

---

²⁸ HANZL, Zdeněk, GÁBA, Zdeněk, PROCHÁZKA, Lubomír, SEDLICKÁ, Kateřina, SLOUKA, Jiří a TRAXLER, Jiří. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. 1.vyd. Praha: Lidové noviny, 2003. s 97.

v Nedvědicí na kříži u Znětínku).²⁹ Výhodou mramoru je dobrá opracovatelnost, nevýhodou větší náchylnost k erozivním klimatickým vlivům a patrně i tehdejší větší nákladnost oproti žule. Mramorové kříže se vyznačují precizním opracováním a mnohostí architektonických prvků, členících plochy kříže, bohatostí textů uvedených na kříži a velikostním potlačením vlastního kříže proti základně nebo podstavci kříže, který se u tohoto typu kříže stává dominujícím prvkem.

Velmi vhodným materiálem pro kamenické, nebo kamenosochařské opracování křížů jsou usazené horniny typu pískovce nebo opuky. Asi obtížnější dostupnost těchto materiálů měla za následek poměrně malé zastoupení tohoto druhu křížů ve Žďárském mikroregionu. Relativní měkkost těchto materiálů umožňovala tvůrci kříže bohatě tvarovat jednotlivé části kříže a na plochy nebo různé části kříže vytesávat bohaté texty, nebo různé zdobné prvky (obdobné vlastnosti má sice také přeměněná hornina mramor, ale ten byl používán většinou na menší díla). Příkladem mohou být kříže ve Škrdlovicích a Vojnově Městci. Kříž pod poštou ve Škrdlovicích má několikanásobně odstupňovaný podstavec, na kterém je vytesána zdobená kartuš s vyrytým nápisem „S přičiněným / Jozefa Steyskala / toho času rihtářem / u Frantiska Zezuli / pulmystra / počestné obcy Skrdlowic / postaven d. 20. Srp / 1833.“ Kříž u kostela ve Vojnově Městci je bohatě vertikálně členěn a zdoben různými motivy na všech čtyřech stranách podstavce. Z tohoto zdobení jsou nejzajímavější dvě části. V horní části levé strany podstavce jsou vyryty tzv. „nástroje utrpení Krista“. Tyto prvky, znázorňované na některých církevních památkách, vyjadřují symboly spojené s mučením a smrtí Krista. Vztahují se k utrpení fyzickému (např. trnová koruna, důtky, metla, koště, kladivo, hřeby, kopí aj.) a také k utrpení psychickému (např. kohout, který zakokrhal, když apoštol Petr zapřel Krista). Na kříži ve Vojnově Městci jsou z těchto nástrojů znázorněny zkřížené kopí a tyč s namočenou hubkou, žebřík, důtky a provaz. Ve spodní části zadní strany kříže je vytesán důležitý údaj o tvůrci a době zhotovení „Tento kříž dal / Wencel Pelikan / Mystr kamenie / cky Roku 1835“.

Zajímavá je i otázka stáří křížů. Tak jako u předchozích památek, lze u části křížů zjistit dobu postavení z datace uvedené různým způsobem na samotném kříži,

---

²⁹ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. N epublik. rukopis. s 89.

u části křížů je nutno pátrat v písemných pramenech a u značné části není prozatím doba jejich zhotovení známa. Z těchto, i když omezených informací, lze vyvodit podmíněný závěr, že dřevěné kříže v mikroregionu Žďárska jsou památky malého stáří, zhotovované spíše na přelomu 20. a 21. století, zachované kříže litinové a železné jsou spíše z období 2. poloviny 19. století, mramorové kříže nejčastěji z 1. poloviny 20. století a kamenné kříže z ostatních materiálů (žula, opuka, pískovec) jsou převážně z období vymezeného léty 1830 až 1930, z toho časový úsek 1850 až 1900 je zastoupen nejpočetněji.³⁰

I.3 Ohrožující faktory

Úsilí všech institucí a pracovníků působících na různých úsecích památkové péče a ochrany musí být vedle přímé odborné rekonstrukce památek také zaměřeno na omezení a preventivní předcházení faktorům ohrožujících stavební památky.

Dobrý stav a vzhled památek ohrožuje na jedné straně sám člověk a na druhé straně příroda. Ohrožení památek člověkem je možné rozdělit na úmyslné a neúmyslné. Bohužel velice častým jevem moderní doby je úmyslné poškození drobných stavebních památek člověkem, a to krádežemi pro snobské nebo ziskuchtivé snahy pachatele, nebo na druhé straně vandalským poničením kulturně a osobnostně omezeného člověka. Poměrně časté je však i neúmyslné poškození drobné církevní památky člověkem, a to buď neodborným zásahem při laické rekonstrukci a údržbě památky, nebo také poškozením památek umístěných poblíž komunikací haváriemi vozidel (boží muka Cikháj).

Na neblahém vlivu mnohých památek se podepisuje i sama příroda. Je to především koroze dostatečně nechráněných památek nebo jejich částí, zhotovených z kovu, a eroze nebo zvětrávání památek zhotovených z kamene. Zhoršování stavu ovzduší a zvyšování obsahu agresivních prvků v ovzduší, spojené s dynamickým rozvojem průmyslu v posledních obdobích, zdůrazňuje nutnost zvýšené pozornosti tomuto faktoru.

---

³⁰ SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. N epublik. rukopis. s 93.

Ve většině případů je nezbytnou a neodmyslitelnou součástí drobné (ale i velké) církevní památky také její okolí. Vzrostlé stromy a keře, kterými naši předkové promyšleně obsazovali drobné církevní památky - ať už uvnitř obcí nebo ve volné krajině, a které začleňují citlivě památku do krajiny, mohou být také ohroženy člověkem (častěji) nebo přírodou. Proto ochrana této zeleně a její odborné obnovování, včetně udržování patřičného pořádku okolo památky, patří neodmyslitelně k ochraně památek jako takové.

I.4 Kulturní památky a památková péče, prameny právní úpravy

I.4.1 Kulturní památky, jejich evidence a úprava v právních předpisech

Kulturní památkou se stává movitá nebo nemovitá věc (zák.č.40/1964 Sb., §119 -120)³¹, která splňuje dvě podmínky stanovené zákonem. Musí vyhovovat alespoň jedné ze dvou alternativně stanovených skupin znaků kulturní památky a dále musí být vydáno pravomocné rozhodnutí ministerstva kultury o prohlášení dané věci za kulturní památku.

Věc, která má být prohlášena za kulturní památku, musí vykazovat určité památkové hodnoty. Z dikce zákona vyplývá, že kulturní památkou se může stát:

- věc, která je významným dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, je projevem tvůrčích schopností z nejrůznějších oborů lidské činnosti a představuje historické, umělecké, vědecké a technické hodnoty, nebo
- věc, která má přímý vztah k významným osobnostem nebo historickým událostem (zák.č.20/1987 Sb., §2).³²

Kulturní památky se z evidenčních důvodů zapisují do Ústředního seznamu kulturních památek, který vede odborná organizace, tj. Národní památkový ústav, ústřední pracoviště. Na základě výpisů z Ústředního seznamu kulturních památek vedou

---

³¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³² Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

krajské úřady a obecní úřady obce s rozšířenou působností seznamy kulturních památek, nacházejících se v jejich správních obvodech. Zápis kulturní památky do Ústředního seznamu kulturních památek má evidenční charakter a nezakládá žádné právní účinky.³³ Věc se stává kulturní památkou nebo naopak přestává být kulturní památkou dnem nabytí právní moci příslušného rozhodnutí. Statut kulturní památky má tedy prohlášená věc, i když zatím nebyla do Ústředního seznamu kulturních památek zapsána. Do Ústředního seznamu kulturních památek se také vyznačuje zrušení prohlášení věci za kulturní památku a jsou zde rovněž zapsány památky vedené ve státních seznamech podle zákona č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách.

I.4.2 Památková péče a úprava v právních předpisech

Památková péče představuje soustavu činností a opatření, která směřují k zachování kulturních památek, k jejich organickému začlenění do současného života a k jejich vhodnému využití. Úkolem památkové péče je mimo jiné zajišťování potřebných odborných a právních předpokladů, přímé péče o zachování kulturních památek a rozvíjení jejich společenských funkcí. Do právních předpokladů výkonu památkové péče lze zařadit činnosti normotvorné, administrativní, organizační, ekonomické a jiné. Přímá péče o kulturní památky zahrnuje jejich ochranu, konzervaci, obnovu atd.³⁴

Úlohou památkové péče, jejími zásadami a povinnostmi při ochraně kulturních památek se ve svém díle *Katechismus památkové péče*, vydaném v roce 1918, zabýval M. Dvořák. Zdůrazňuje, že „nejdůležitější úlohou památkové péče je činnost směřující k tomu, aby staré památky zůstaly zachovány.“³⁵ M. Dvořák ve své práci vyjádřil mnoho zásad, které jsou platné dodnes. Mimo jiné se vyslovil k rozsahu památkové ochrany, která se nesmí omezovat jen na několik významných uměleckých děl, ale musí se

---

³³ ZÍDEK, Martin a KLUSOŇ, Jiří. *Zákon o státní památkové péči a jeho prováděcí předpisy s komentářem*. Praha: ABF – nakladatelství ARCH, ABF – Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství, 2005. s. 21.

³⁴ VINTER, Vlastimil. *Stručný slovník památkové péče*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1983. s. 62.

³⁵ DVOŘÁK, Max. *Katechismus památkové péče*. Přel. J. Petrů. 2. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2004. s. 17.

vztahovat na vše, co tvoří kulturní bohatství národa, nesmí být omezována např. jen na některý umělecký sloh. „Drobné památky vyžadují často větší ochranu než ty významné.“³⁶ Zachování kulturních památek je v zájmu celé společnosti, proto mají stát, obce, církve i jednotlivci povinnost chránit tyto statky.

Památková péče je zajišťována státem, proto se jedná o státní památkovou péči, která v sobě spojuje výkon veřejné moci s prvkem odborným. Organizace státní památkové péče a působnost a pravomoc jejích orgánů je stanovena zákonem, v současné době je to zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. K tomuto zákonu byla přijata prováděcí vyhláška ministerstva kultury č. 66/1988 Sb. s účinností od 1. července 1988.³⁷ Tyto právní předpisy ve znění pozdějších novelizujících předpisů platí dodnes.

---

³⁶ DVOŘÁK, Max. *Katechismus památkové péče*. Přel. J.Petrů. 2.vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2004. s 29.

³⁷ Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

II. Výzkumná část

II.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu této diplomové práce bylo vyhledat v terénu a zadokumentovat drobné církevní stavby, které jsou zapsány jako nemovité kulturní památky v Ústředním seznamu kulturních památek a nacházející se ve správním obvodu Městského úřadu města Žďáru nad Sázavou (mikroregion Žďársko). Pro tuto práci byly vymezeny skupiny staveb – kaple, kapličky, zvoničky, boží muka, kříže a křížové kameny.

Zadokumentovat stavbu, tzn. určit polohu, kde se nachází, zjistit vlastníka, provést popis, zjistit investované finanční prostředky na údržbu a vyhodnotit současný stav stavby (památky) s případným návrhem na sjednání nápravy. Ke každé stavbě provést fotodokumentaci a vyznačení do mapy, která bude přílohou této diplomové práce.

Dalším cílem této práce je provést vyhodnocení údajů uvedených v evidenci kulturních památek (Ústředním seznamu kulturních památek) oproti skutečnému stavu.

II.2 Metoda výzkumu

Za účelem splnění cíle výzkumu byla zvolena metoda pro získání potřebných údajů a sice terénní výzkum.

Terénní výzkum bude proveden následovně: za pomoci map, informací odborníků a místních občanů vyhledat jednotlivé stavby (památky) v terénu, zaznamenat jejich polohu, popis a současný stav včetně vyhotovení fotodokumentace. Na základě jednání se zástupci příslušných obcí zjistit vlastníky staveb a jaké finanční prostředky byly investovány do oprav a udržovacích prací těchto památek. Vyhotovit dokumentaci o údajích zjištěných terénním výzkumem.

II.3 Výzkumný soubor

Na Odboru rozvoje a územního plánování - památkové péči MěÚ Žďár nad Sázavou byly zjištěny nemovité kulturní památky (drobné církevní stavby) zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek splňující podmínky vymezené skupiny staveb (kaple, kapličky, zvoničky, boží muka, kříže a křížové kameny) a nacházející se ve správním obvodu MěÚ Žďár nad Sázavou. Na základě výše uvedených podmínek bylo zjištěno, že se celkem jedná o 71 památek nacházejících se v katastrálním území 36 obcí. Početní zastoupení jednotlivých skupin staveb je následující:

památky	kaple	kaplička	zvonička	boží muka	kříže	křížové kameny
počet	7	2	1	38	21	2

II.4 Podmínky výzkumu

Převážná část terénního výzkumu byla provedena během měsíce července, srpna a září roku 2008. V měsíci únoru roku 2009 byla provedena fotodokumentace nově opravených a osazených božích muk v k.ú. obce Polnička, jak je dále uvedeno ve zjištěných datech z terénního výzkumu.

Při zkoumání vlastnictví jednotlivých nemovitostí nebylo možné vycházet z evidence katastru nemovitostí, jelikož převážná část drobných církevních staveb není v katastru nemovitostí zapsána. Pro potřeby této práce je tedy za **vlastníka** považován ten, kdo má památku **zapsanou** ve svém majetku nebo se k památce **hlásí** a pečuje o ni. V ust. § 44 novely zákona č. 307/2008 Sb., která novelizovala zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči je mimo jiného uvedeno, že ve správních řízeních vedených podle tohoto zákona lze listinu prokazující vlastnictví nahradit čestným prohlášením.

Pro hodnocení současného stavu památky byla stanovena následující subjektivní **stupnice stavu památky** v době prováděného terénního výzkumu:

velmi dobrý – památka byla opravena, je udržována,

dobrá – památka není zjevně poškozena,

vhodná oprava – památka je částečně poškozena, zanedbána,

nutná oprava – velmi špatný technický stav památky, hrozí její zničení.

II.5 Data výzkumu

V předložených výsledcích terénního výzkumu bylo dodrženo abecední řazení obcí ve správním obvodu MěÚ Žďár nad Sázavou a dále jsou památky členěny a označeny podle čísla rejstříku z Ústředního seznamu kulturních památek. Toto jednotné značení je rovněž použito u fotodokumentace v příloze práce. V další příloze bylo provedeno zanesení památek do map dle skutečnosti, kde se památka nachází. Při popisu místa památky byl akceptován požadavek řady zástupců obcí, aby toto místo **nebylo popisováno** detailně z důvodu obavy před odcizením památek.

Březí nad Oslavou – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 27930/7 – 3963

Místo: po levé straně silnice na Kotlasy, přibližně 200 m od kraje obce

Vlastník: neustanoven

Popis památky: Kamenná boží muka. Na sokl zdobený diamantováním nasedá čtyřhranný dřík, jehož rohy jsou okoseny. Vrchní část dříku přechází v naznačenou zúženou hlavici, ukončenou železným křížkem s korpusem Krista. Levá část horní římsy hlavice je poškozena. V dolní části přední strany dříku je nezřetelné datování (1866?)

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, památka je zanedbaná, nakloněná

Budeč – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 14898/7 – 3968

Místo: v obci po levé straně silnice na Nové Veselí u č.p. 45

Vlastník: Obec Budeč

Popis památky: Kamenná boží muka s prostým soklem a čtyřhranným dříkem, jehož hrany jsou v horní polovině okoseny. Na jednoduchou hlavici nasedá kaplice s mělce vyznačenými výklenky. V jednoduché stříšce je zasazen kovový křížek s korpusem Krista

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Cikháj – zvonice – číslo rejstříku ÚSKP 30526/7 – 4456

Místo: v obci mimo hlavní komunikaci u č.p. 22

Vlastník: Obec Cikháj

Popis památky: Zděná omítaná stavba kruhového půdorysu, zastřešená šindelovou polygonální střechou. Z ní vystupuje vlastní zvonice na dvou trámech, zakrytá čtyřhrannou šindelovou stříškou. Obvodní zeď zvonice je na západní straně prolomena vstupními dveřmi a na jižní straně malým čtvercovým okénkem. Postavena údajně v roce 1861.

Investované finanční prostředky: 180 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Cikháj – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 36501/7 – 4457

Místo: v jižní části obce po levé straně silnice na Herálec

Vlastník: Obec Cikháj

Popis památky: Kamenná boží muka za světlé žuly. Sokl čtvercového půdorysu je zdoben diamantováním a ukončen římsou. Na sokl nasedá toskánský sloup s prstenci. Sloup je ukončen čtyřhrannou hlavicí s nárožními volutami spojenými draperiemi. Čtyřhranná kaplice má mělce naznačeny výklenky pro umístění obrázků. Jednoduchá stříška kaplice je ukončena kovovým patriarším křížkem bez korpusu. Podle tvarosloví božích muk lze usuzovat na dílnu Petra Pavla Svobody z Najdeku. Boží muka pochází údajně z roku 1713.

Investované finanční prostředky: 106 500 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Cikháj – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 32604/7 – 4458

Místo: uprostřed obce napravo od silnice na Herálec

Vlastník: Obec Cikháj

Popis památky: Na kamenném čtyřhranném soklu spočívá vysoký litinový kříž. Plochy jednotlivých ramen jsou ozdobně profilovány. Na kříži je umístěn korpus Krista a nápis INRI. Litinová deska na přední straně kamenného soklu nese nápis „PANE, ZUSTAŇ S NÁMI! – 1885.“ Kříž obíhá čtyřboký plůtek, který je dílem uměleckého kováře.

Podle tvarové shody tohoto kříže s obdobným křížem v Polničce, lze usuzovat na to, že jde o jeden z posledních výrobků železáren v Polničce.

Investované finanční prostředky: 140 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Hamry nad Sázavou (Dolní Hamry) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 18088/7 – 4034

Místo: Dolní Hamry , u Obecního úřadu

Vlastník: Obec Hamry nad Sázavou

Popis památky: Kamenná boží muka ze světlé žuly. Čtyřhranný sokl je zdoben diamantováním, je ukončen římsou a nese toskánský sloup s prstenci. Sloup nese čtyřbokou hlavici s volutami na nárožích, spojenými drapérií. Čtyřboká kaplice má mělké výklenky. Stříška kaplice je bochníkovitě stlačená, nese kouli a jednoduchý kovový křížek. Na severní straně sloupu božích muk je připevněna kamenná kartuš s dnes již nečitelným nápisem. Jde o dílo najdeckého kameníka Petra Pavla Svobody z 80. let 17. století (uváděny letopočty 1680?, 1685?). Boží muka jsou ohrazena čtyřmi kovovými sloupky spojenými řetězy.

Investované finanční prostředky: 10 000 Kč

Současný stav: dobrý

Hamry nad Sázavou (Horní Hamry) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 21371/7 – 4035

Místo: Horní Hamry, na kraji obce po levé straně silnice na Žďár nad Sázavou

Vlastník: Obec Hamry nad Sázavou

Popis památky: Kamenná boží muka ze světlé žuly. Sokl krychlového tvaru je zdoben diamantováním a ukončen římsou. Dřík je tvořen sloupem s entasí a nese čtyřbokou hlavici zdobenou nárožními volutami spojenými drapérií. Na hlavici nasedá kaplice s mělce naznačenými výklenky. Kaplice je zakončena jednoduchou stříškou s prostým kovovým křížkem. Jde s největší pravděpodobností o dílo z dílny Petra Pavla Svobody z Najdeku nebo jeho následovníků.

Investované finanční prostředky: 10 000 Kč

Současný stav: dobrý

Hamry nad Sázavou (Najdek) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 27811/7 – 4036

Místo: Najdek, na návrší v severní části

Vlastník: Obec Hamry nad Sázavou

Popis památky: Kamenná boží muka ze světlé žuly. Sokl krychlového tvaru je zdoben diamantováním a má profilovanou římsu. Dřík je tvořen toskánským sloupem s prstenci. Čtyřboká hlavice je zdobena volutami a drapériemi. Kaplice má naznačeny výklenky a je ukončena čtyřbokou stanovou stříškou, která nese kouli a kovový křížek. Hlavice božích muk je již značně zvětralá a jeden roh soklu poškozený. Poškozen je rovněž kovový křížek. V severním výklenku kaplice byl vyryt dnes již špatně čitelný nápis (mohlo by jít o nápis „Nákladem P.Pavla Svobody ...“). Jde o dílo místního kameníka Petra Pavla Svobody údajně z roku 1680.

Investované finanční prostředky: 10 000 Kč

Současný stav: vhodná oprava, zvětralá hlavice božích muk, poškozený sokl a křížek

Hodíškov – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 35774/7 – 4065

Místo: u křižovatky silnic na Bohdalec, Hlinné a Obyčtov

Vlastník: Obec Hodíškov

Popis památky: Kamenný kříž obvyklého tvaru, jehož ramena jsou ukončena jetelovým trojlistem. Na kříži je umístěn korpus Krista. Ve spodní části kříže je datování 1857.

Investované finanční prostředky: 2 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Chroustov – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 17835/7 – 4077

Místo: na okraji obce, po levé straně silnice do Bohdalova

Vlastník: Obec Bohdalov

Popis památky: Obvyklý typ žulového kříže, jehož ramena jsou ukončena jetelovým trojlistem. Kříž nese nepůvodní korpus Krista a nápis INRI. Ve spodní části je vytesán letopočet 1842. Nad letopočtem jsou reliéfně znázorněny zkřížené hnáty a nad nimi lidská lebka.

Investované finanční prostředky: 50 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Jámy – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 17022/7 – 4079

Místo: asi 300 m na východ od obce na mezi dvěma břízami

Vlastník: Obec Jámy

Popis památky: Kamenná boží muka se soklem krychlového tvaru, na něj nasedá dřík čtvercového průřezu. Dřík i sokl jsou zdobeny plochým vybráním. Funkci hlavice plní bohatě profilovaná římsa, na ní je jednoduchá kaplice se stanovou stříškou a prostým patriarším kovovým křížkem. Kaplice má ze tří stran mělké výklenky; na severní straně, kde výklenek chybí je uveden letopočet 1831. Tato boží muka, pocházející údajně z počátku 18. století, byla rychtářem Josefem Starým v roce 1831 opravena.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Kněževes – kaple – číslo rejstříku ÚSKP 18016/7 – 4132

Místo: na návsi před bývalou rychtou s č.p. 3

Vlastník: Obec Kněževes

Popis památky: Zděná omítaná stavba čtvercového půdorysu. Její stěny jsou zdobeny nárožními lizénami. Na hlavní římsu nasedá přílbová střecha, z níž vybíhá čtvercová lucerna se stanovou stříškou. Střecha je pokryta plechem. Na vrcholu kaple je patriarší kříž. Křížem je také vyzdobena průčelní stěna nad vchodem do kaple.

Investované finanční prostředky: 110 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Kněževes (směr Krásněves) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 16706/7 – 4133

Místo: na kraji obce, po levé straně silnice na Krásněves

Vlastník: Obec Kněževes

Popis památky: Boží muka ze světlé žuly. Boží muka mají zjednodušené tvary. Tvoří je pouze krychlový sokl, dřík čtvercového průřezu a hlavice v podobě prostého rozšíření. Na tuto hlavici dosedá žulový kříž s korpusem Krista a nápisem INRI. Sokl je po stranách zdoben čtvercovým motivem s konkávně prohnutými rohy. Na přední části soklu je uvedeno datování 1780.

Investované finanční prostředky: 70 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Kněževes (směr Radostín n. Osl.) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 17484/7 – 4134

Místo: na kraji obce, po levé straně silnice na Radostín nad Oslavou

Vlastník: Obec Kněževes

Popis památky: Boží muka ze světlé žuly. Boží muka mají zjednodušené tvary. Tvoří je pouze krychlový sokl, dřík čtvercového průřezu a hlavice v podobě prostého rozšíření. Na tuto hlavici dosedá žulový kříž s korpusem Krista a nápisem INRI. Sokl je po stranách zdoben čtvercovým motivem s konkávně prohnutými rohy. Na přední části soklu je uvedeno datování 1780. Tato boží muka jsou tedy tvarově a datací shodná s předchozími božími mukami.

Investované finanční prostředky: 70 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Kněževes (v obci) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 17952/7 - 4135

Místo: uvnitř obce, při silnici do Borů

Vlastník: Obec Kněževes

Popis památky: Boží muka ze světlé žuly. Boží muka mají zjednodušené tvary. Tvoří je pouze krychlový sokl, dřík čtvercového průřezu a hlavice v podobě prostého rozšíření. Na tuto hlavici dosedá žulový kříž s korpusem Krista a nápisem INRI. Sokl je po stranách zdoben čtvercovým motivem s konkávně prohnutými rohy. Na přední části soklu je uvedeno datování 1780. Tato boží muka jsou tedy tvarově a datací shodná s oběma předchozími božími mukami.

Investované finanční prostředky: 70 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Kotlasy (polní cesta k vodní nádrži) – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 19322/7 – 4140

Místo: u polní cesty k vodní nádrži na Bohdalovském potoce, asi 500 m východně od obce Kotlasy

Vlastník: neustanoven

Popis památky: Kamenný kříž obvyklého tvaru s rameny ukončenými jetelovým trojlistem. V horní části je plechová tabulka, kde pravděpodobně býval obrázek Krista. Ve spodní části kříže je obtížněji čitelná datace 1812.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Kotlasy (silnice směr Březí n.Osl.) – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 20911/7 – 4141

Místo: na okraji obce v předzahrádce u domu č.p.43

Vlastník: neustanoven

Popis památky: Kamenný kříž obvyklého tvaru a rameny ukončenými jetelovým trojlístem. Kříž nese plechový korpus Krista a nápis INRI. Malba Krista je provedena „iluzorním způsobem“ – např.při jízdě autem okolo kříže člověk nabývá dojmu, že jej Kristus sleduje pohledem. Ve spodní části kříže je obtížněji čitelná datace 1838.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Kotlasy (rozcestí u hasičské zbrojnice) – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 26034/7 – 4142

Místo: na východním okraji obce, při rozcestí u hasičské zbrojnice

Vlastník: neustanoven

Popis památky: Kamenný kříž obvyklého tvaru a rameny ukončenými jetelovým trojlístem. Kříž nese plechový korpus Krista a nápis INRI. Malba Krista na plechovém korpusu je provedena stejnou technikou jako u předcházejícího kříže u silnice ve směru na Březí nad Oslavou. Ve spodní části kříže je obtížně čitelná datace 1862.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav:dobrý

Lhotka – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 36625/7 – 4193

Místo: na okraji obce u silnice směr Vysoké, poblíž hasičské zbrojnice

Vlastník: Obec Lhotka

Popis památky: Kamenný kříž obvyklého tvaru a rameny ukončenými jetelovým trojlistem pod dvěma vzrostlými listnatými stromy. Ramena kříže jsou zakryta plechovým ozdobným krytem. Kříž nese korpus Krista a nápis INRI. Ve spodní části kříže je svatý obrázek a pod ním letopočet 1842. Kříž je i se stromy chráněn dřevěným plůtkem na podezdívce.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Malá Losenice (u kaple) – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 17290/7 – 4202

Místo: v obci před kaplí po levé straně

Vlastník: Obec Malá Losenice

Popis památky: Kamenný kříž (žula). Z bohatě tvarovaného soklu jehlanovitého nebo zvonového tvaru vybíhá vlastní kříž, jehož ramena jsou ukončena jetelovým trojlistem a zakryta plechovým ozdobným krytem. Kříž nese korpus Krista a nápis INRI. Spodní rozšířená část vlastního kříže je ze všech čtyřech stran zdobena čtvercovým vybráním (s konkávně prohnutými rohy) ve kterém je v přední části stylizovaný symbol jména MARIA, v pravé boční části nápis IHS, v levé boční části datace 1801 s monogramem TH (pravděpodobně tvůrce) a v zadní části motiv čtyřech srdcí obrácených hroty do středu.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Malá Losenice (u silnice k V.Losenici) – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 26046/7 – 4203

Místo: za vsí, po pravé straně silnice do Velké Losenice, asi 1 km od obce

Vlastník: neustanoven

Popis památky: Prostý žulový kříž obvyklého tvaru s rameny ukončenými jetelových trojlistem, bez korpusu a nápisu INRI. Na jednoduché kartuši ve spodní části kříže je letopočet 1844 s monogramem ME. Níže je reliéfně znázorněna lidská lebka se

zkříženými hnáty, pod nimiž je špatně čitelný další monogram (TH?) – obdobný monogram je na kříži u kaple v Malé Losenici.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Matějov – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 23734/7 – 4204

Místo: na kraji obce po pravé straně silnice do Nového Veselí

Vlastník: Obec Matějov

Popis památky: Žulová boží muka. Na čtyřboký, v horní části konkávně zúžený, sokl dosedá dřív kruhového průřezu s prstencem. Hlavice sloupu není téměř patrná a navazuje na ni bezprostředně jednoduchá čtvercová kaplice s mělce naznačenými výklenky. Kaplice je završena projmutým jehlancovým útvarem s železným, ozdobně kovaným nástavcem a patriarším křížem. Ve dvou výklencích kaplice jsou umístěny svaté obrázky. Boží muka pocházejí z doby kolem roku 1759.

Investované finanční prostředky: 45 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Matějov (u silnice do Nového Veselí) – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 31854/7 – 4205

Místo: mimo obec, po pravé straně silnice na Nové Veselí

Vlastník: Flesarovi, Matějov č. 25

Popis památky: Kamenný kříž obvyklého tvaru s rameny ukončenými jetelovým trojlístem. Místo korpusu je na kříži umístěn obrázek s pašijovým výjevem. Na spodní části kříže je reliéfně znázorněna lidská lebka se zkříženými hnáty a ne dosti dobře čitelný letopočet (1820?, 1827?).

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Nížkov – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 14763/7 – 4254

Místo: v obci před kostelem sv. Mikuláše

Vlastník: Římskokatolická církev

Popis památky: Kamenný kříž na širokém čtyřbokém soklu s rameny ukončenými jetelovým trojlistem, s litinovým korpusem Krista a nápisem INRI. Kříž nese dataci 1850.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Nížkov – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 28747/7 – 4256

Místo: na kraji obce, po pravé straně silnice do Sázavy

Vlastník: Obec Nížkov

Popis památky: Zdejší kamenná boží muka mají zjednodušené tvary. Na čtyřboký jednoduchý sokl nasedá čtyřboký dřík, jehož hrany jsou okoseny. Dřík je ukončen prostou čtyřbokou hlavicí. Ta nese jednoduchou stlačenou kaplici, nebo spíše otevřenou lucernu. Lucerna přechází plynule ve stříšku s kovovým ozdobným křížkem. Na přední straně dříku je uveden letopočet 1748.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Nové Dvory – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 33455/7 – 4538

Místo: mimo obec, po levé straně silnice do Sázavy, asi 1,5 km od obce.

Vlastník: Obec Nové Dvory

Popis památky: Zděná boží muka čtvercového půdorysu. Stěny božích muk, stojících na kamenném základě, jsou omítnuty. Profilovaná oběžná římsa dělí boží muka na dvě části. Dolní část je zdobena nárožními lizénami. Horní část božích muk je ukončena sedlovou stříškou, pokrytou pálenou taškou. Na hřebeni stříšky se tyčí jednoduchý kovový křížek. Horní část božích muk je v přední části otevřena hlubokým výklenkem pro ukládání sošek nebo obrázků.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, poškozena omítka od zemní vlhkosti, poškozena oběžná římsa

Nové Veselí (u silnice k Budči) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 36102/7 – 4304

Místo: na kraji obce, po levé straně silnice na Žďár nad Sázavou

Vlastník: Obec Nové Veselí

Popis památky: Kamenná boží muka. Čtyřboký sokl je po stranách zdoben diamantováním a ukončen profilovanou římsou. Na soklu stojí toskánský sloup s hlavicí zdobenou náročnými volutami a je spojujícími drapériemi. Hlavice nese kaplici z naznačenými mělkými výklenky. Stříška božích muk je bochníkovitě stlačena. Boží muka ukončuje ozdobně kovaný křížek. Po obvodu římsy kaplice je málo čitelný text, obsahující také dataci (1683?). Z datace božích muk a jejich tvarosloví lze usuzovat na autorství kameníka Petra Pavla Svobody z Najdeku

Investované finanční prostředky: 80 800 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Nové Veselí (u Umrlčí cesty) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 26025/7 – 4305

Místo: mimo obec, na JV od obce při dřívější cestě ke Březí a k Rendlíčku

Vlastník: Obec Nové Veselí

Popis památky: Tato kamenná boží muka jsou zredukována na nejjednodušší formu. Tvoří je prostý čtyřboký pilíř ukončený ozdobně kovaným křížkem. Na východní straně je v horní části pilíře vytesán letopočet 1698. Na pilíři jsou zřejmé stopy po jeho poškození přelomením.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, poškozen pilíř a nahnutý křížek

Nové Veselí (u silnice do Březí n.Osl.) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 27290/7 – 4306

Místo: mimo obec, po pravé straně silnice na Březí nad Oslavou, asi 1 km od obce

Vlastník: Obec Nové Veselí

Popis památky: Kamenná boží muka jednoduchých tvarů. Čtyřhranný sokl bez ozdob přechází plynule do čtyřbokého dřívku. Na něm je usazena (pravděpodobně převrácená) hlavice, v níž je ukotven kovaný patriarší křížek. Boží muka jsou v dolní části sepnuta dvojicí kovových objímek (patrně kvůli poškození).

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, poškozena dolní část, celkově zanedbaná boží muka

Obyčtov – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 34105/7 – 4321

Místo: proti vstupním dveřím do kostela Navštívení Panny Marie

Vlastník: Římskokatolická církev

Popis památky: Kamenný kříž obvyklého tvaru s rameny ukončenými jetelovým trojlistem. Kříž nese korpus Krista a nápis INRI. Ve spodní části kříže je letopočet 1829 a nad ním písmeno A. Kříž se nachází pod korunami 5 lip velkolistých zapsaných jako Památný strom. Stáří těchto stromů se uvádí 250 – 300 let a jsou ojedinělou památkou svého druhu v našem okolí.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Ostrov nad Oslavou – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 36356/7 – 4349

Místo: v obci, na rozcestí silnic na Obyčtov a Bohdalec

Vlastník: Obec Ostrov nad Oslavou

Popis památky: Žulová boží muka jsou tvarově shodná s božími mukami v obci Kněževs. Tvoří je pouze krychlový sokl, dřík čtvercového průřezu a hlavice v podobě prostého rozšíření. Sokl je po stranách zdoben čtvercovým motivem s konkávně prohnutými rohy. Na přední části soklu je uvedeno datování 1781. Tato boží muka ukončuje kovový křížek s korpusem Krista. Boží muka v Ostrově nad Oslavou a všechny troje boží muka v Kněževsi byly tedy asi vyrobeny ve stejné kamenosochařské dílně a ve stejnou dobu.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Pavlov – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 39614/7 – 4353

Místo: u vchodu do kostela sv. Filipa a Jakuba, po pravé straně

Vlastník: Římskokatolická církev

Popis památky: Žulový kříž obvyklého tvaru, jehož ramena jsou ukončena jetelovým trojlistem. Kříž nese litinový korpus Krista a nápis INRI. Kříž je z roku 1810.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Poděšín – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 14804/7 – 4359

Místo: v blízkosti obce u silnice na Nížkov

Vlastník: Flesarovi, Poděšín č.7

Popis památky: Kamenný kříž obvyklého tvaru s rameny ukončenými jetelovým trojlistem. Kříž nese malý korpus Krista, který je neúměrný k velikosti kříže, není tedy zřejmě původní. Ve spodní části kříže je znázorněna lidská lebka se zkříženými hnáty. Pod rameny kříže je provedeno provizorní zpevnění kříže železným opaskem, kříž je značně nahnutý.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, poškození pod rameny kříže, kříž je značně nahnutý

Pokojov – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 20500/7 – 4360

Místo: v obci, při rozcestí silnic na Znětín a Březí nad Oslavou

Vlastník: Tálských, Pokojov č. 22

Popis památky: Tato boží muka ze světlé žuly mají poněkud atypický tvar. Boží muka postrádají sokl. Ze základové desky přímo vystupuje dřík kruhového průřezu. Dřík je ve spodní třetině vodorovně kanelován a je bez entase. V horní části je dřík pouze rozšířen v mírně naznačenou hlavici, na kterou nasedá kaplice. Oproti obvyklým kaplicím má tato kaplice ze dvou protilehlých stran vybrání, do kterých jsou zasunuty kamenné desky s texty. Na východní desce je vyryt biblický text: „*BLAHOSLAVENI KTERÍ JSOU K VEČEŘI BERÁNKOVY POVOLÁNI 1892*“. Na západní desce je dnes již nečitelný latinský text. Božím mukám chybí křížek, ukončuje je pouze kovový hrot. Na kovovém hrotu údajně býval dříve smaltovaný eliptický štít s Madonou.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Polnička – kaplička (poklona) – číslo rejstříku ÚSKP 21747/7 – 4361

Místo: mimo obec, po levé straně silnice ke Žďáru nad Sázavou

Vlastník: Obec Polnička

Popis památky: Zděná stavba na obdélníkovém půdorysu, ukončená sedlovou střechou s valbou na zadní straně. Střecha je pokryta plechem a završena malým kovovým křížkem. Omítané stěny jsou členěny oběžnou hlavní římsou. Přední stěna je prolomena hlubokou a prostornou nikou, ve které jsou svaté obrázky a kříž. Nika je uzavřena ozdobnou dřevěnou mříží. Poblíž stavby je památná lípa, která se zde jako jediná zachovala z původně čtyřech vysazených v době pořízení stavby (údajně 1732). Tato drobná církevní stavba je všeobecně nazývána kapličkou sv. Kříže, jde však spíše o poklonu. Poklona je také místem posledního rozloučení se zesnulými polničskými občany při pohřbívání do Žďáru nad Sázavou.

Investované finanční prostředky: 25 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Polnička – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 30860/7 – 4362

Místo: v horní části obce, po levé straně silnice na Račín

Vlastník: Obec Polnička

Popis památky: Kamenná boží muka mají jednoduchý čtyřhranný sokl, na němž spočívá nahoru se zužující čtyřboký dřík s okosenými hranami. Na čtyřboké hlavici bez ozdob je kaplice s mělkými výklenky ze tří stran. Boží muka jsou vertikálně ukončeny stanovou stříškou, koulí a malým kovovým křížkem s korpusem Krista. Okolo božích muk je zřízena čtyřboká ohrada z kovových trubek. Boží muka pocházejí údajně z druhé poloviny 17. století (tvarosloví však tomu nenapovídá).

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Polnička (u silnice na Světnov) – torzo božích muk – číslo rejstříku ÚSKP 17291/7 – 4363

Místo: mimo obec, u křižovatky silnic Žďár n.Sáz.-Vojnův Městec a Polnička-Světnov

Vlastník: Obec Polnička

Popis památky: Kamenná boží muka typu božích muk najdeckého kameníka Petra Pavla Svobody byla neznámými vandaly poničena a částečně odcizena (počátkem roku 2001) a na místě zůstal po nich jen poničený čtyřboký sokl zdobený diamantováním.

Dne 20.1. 2009 byla na toto místo osazena zrestaurovaná boží muka od akademického sochaře a restaurátora Martina Kovaříka.

Investované finanční prostředky: 197 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Polnička – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 32625/7 – 4364

Místo: v obci u silničního mostu přes Sázavu, po levé straně silnice na Račín.

Vlastník: Obec Polnička

Popis památky: Jde o litinový kříž obrysově nečleněný, ale ozdobně profilovaný na ploše. Kříž nese korpus Krista a nápis INRI. U paty kříže je malá soška svěřice. Celý kříž spočívá na velkém žulovém soklu krychlového tvaru. Sokl je po bocích zdoben vybráním. V čelní části soklu je v tomto vybrání umístěna litinová deska s nápisem: „*Chraň / opatruj a zbaw nás / ode / všeho zlého. / Na památku / blahého panování nejjasnějšího / knížecího rodu z Ditrichsteinu / Proskov – Leslie a.t.d. / Od ctitelu jeho.*“ Tento litinový kříž je údajně posledním odlitkem polničských železáren. Vlastní litinový kříž je tvarově zcela shodný s křížem na Cikháji.

Investované finanční prostředky: 50 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Pořežín – kaple – číslo rejstříku ÚSKP 15490/7 – 4540

Místo: uvnitř obce, po levé straně silnice na Ronov n.Sáz.

Vlastník: Obec Velká Losenice

Popis památky: Zděná stavba čtvercového půdorysu, zakrytá helmicovou střechou, z které vybíhá čtyřboká zvonička (lucerna). Ta je zakryta stanovou stříškou a ukončena ozdobným kovaným křížkem (papežský kříž – se třemi vodorovnými břevny). Střechy jsou pokryty plechem. Stěny kaple jsou členěny nárožními lizénami a hlavní profilovanou římsou. Kaple nemá okna, vstup do ní je uzavřen dřevěnými ozdobnými dveřmi. Celá stavba je malebně záramována dvěma vzrostlými bočními lipami.

Investované finanční prostředky: 80 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Radostín nad Oslavou – tři kříže na Šibeničním vrchu – číslo rejstříku ÚSKP 13970/7 – 4382

Místo: mimo obec, na tzv. Šibeničním vrchu, po pravé straně silnice na Kotlasy

Vlastník: Obec Radostín nad Oslavou

Popis památky: V malém remízku se dvěma vzrostlými stromy (javory kleny) stojí tři žulové kříže obvyklého tvaru, jejichž ramena jsou ukončena jetelovým trojlístem. Pouze prostřední, nejvyšší kříž, nese plechový korpus Krista a tabulku s nápisem INRI. Tři kříže na Šibeničním vrchu jsou připomínkou na dobu, kdy Radostín nad Oslavou měl hrdelní právo.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Rosička – kaple – číslo rejstříku ÚSKP 23379/7 – 4384

Místo: uprostřed obce na návsi, po levé straně místní komunikace k Nížkovu

Vlastník: Obec Rosička

Popis památky: Zděná stavba na čtvercovém půdoryse, s omítanými nečleněnými stěnami (s výjimkou vchodu s dřevěnými dveřmi). Poměrně vysoká střecha má složitou konstrukci a tvar (cibulová střecha se čtyřbokou lucernou, kterou zakrývá stanová stříška s makovicí a jednoduchým křížkem. Střecha je pokryta plechovou krytinou. Jako poměrně necitlivé se jeví odstranění vzrostlých stromů z okolí kaple.

Investované finanční prostředky: 50 000 Kč – oprava bude provedena v let.roce 2009

Současný stav: vhodná oprava, omítka poškozena zemní vlhkostí, poškozen nátěr střechy

Rosička – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 23379/7 – 4385

Místo: v obci, před kaplí po pravé straně

Vlastník: Obec Rosička

Popis památky: Žulový kříž obvyklého tvaru s rameny ukončenými jetelovým trojlístem. Na kříži je malý litinový korpus Krista a nápis INRI. V dolní části kříže je uveden letopočet 1834.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Rudolec – kaple – číslo rejstříku ÚSKP 17265/7 – 4413

Místo: mimo obec, po pravé straně silnice na Stáj

Vlastník: Obec Rudolec

Popis památky: Zděná stavba čtvercového půdorysu se stanovou střechou. Stěny kaple jsou členěny oběžnou profilovanou římsou a nárožními pilastry. Přední stěna je prolomena širokým vchodem, zaklenutým segmentovým obloukem. Vchod zakrývala dříve jednoduchá dřevěná mříž, nyní diskutabilní moderní prosklené dveře.

Investované finanční prostředky: 100 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Sázava – kaple – číslo rejstříku ÚSKP 21229/7 – 4417

Místo: uvnitř obce, po pravé straně silnice na Hamry n.Sáz.

Vlastník: Obec Sázava

Popis stavby: Zděná stavba na čtvercovém půdorysu. Stěny se k vrcholu sbíhají, nejsou členěny a jsou prolomeny jen malým kruhovitým okénkem a jednoduchým vchodem s dřevěnými dveřmi. Stavba je zakryta stanovou střechou, z které vybíhá čtyřboká lucerna (zvonička). Ta je zakryta opět stanovou stříškou s makovicí a jednoduchým křížkem. Střechy kaple jsou pokryty šindelem. Kaple pochází z roku 1784 (1764?). V letech 2000 až 2002 byla tato památka výrazně zrekonstruována.

Investované finanční prostředky: 160 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Sázava – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 68459/7 – 4418

Místo: uvnitř obce, po levé straně silnice na Hamry n.Sáz.

Vlastník: Obec Sázava

Popis památky: Žulová boží muka. Čtyřboký sokl je po stranách zdoben diamantováním a v horní části se zužuje. Na něj nasedá toskánský sloup s prstencem. Na nevýrazné čtyřboké hlavici sloupu spočívá kaplice s mělce vyhloubenými výklenky. Vertikálně boží muka ukončuje čuček s ozdobně kovaným patriarším křížem. Ve dvou výklencích kaplice jsou umístěny svaté obrázky. Boží muka jsou ohrazena trojúhelníkovitým dřevěným plůtkem. Boží muka údajně pochází z roku 1739 a tvarově jsou velmi podobná božím mukám v Matějově.

Investované finanční prostředky: 60 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Sázava – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 21229/7 – 4419

Místo: uvnitř obce po pravé straně kaple

Vlastník: Obec Sázava

Popis památky: Žulový kříž obvyklého tvaru s rameny ukončenými jetelovým trojlistem. Konce ramen předstupuje plechový kryt. Na kříži je korpus Krista a nápis INRI. Kříž je z roku 1845.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Sázava – smírčí kámen – číslo rejstříku ÚSKP 37500/7 – 4420

Místo: mimo obec, při lesní cestě ze Sázavy do Hamrů n.Sáz, poblíž hájenky Štěnice

Vlastník: Obec Sázava

Popis památky: Na žulovém kamenu je vytesán kříž a po jeho pravém boku hůl (nebo také Jehla?). Smírčí kámen chrání ze tří stran dřevěný plůtek. Ke smírčímu kameni se váže pověst z doby těžby stříbra na Peperku.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Světnov – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 33740/7 – 4454

Místo: uvnitř obce, poblíž č.p. 96

Vlastník: Obec Světnov

Popis památky: Kamenná boží muka. Na čtvercové základně stojí hranolový sokl s rytými pravouhlými rámy, ukončený vyloženou římsou. Na sokl navazuje čtyřboká plinta. Na ní spočívá polygonální dřík ukončený ozdobnou čtyřbokou hlavicí s nárožními volutami spojenými drapériemi. Hlavice nese čtyřbokou kaplici s mělce vyhloubenými výklenky. Kaplici kryje jehlancová střecha s ozdobným kovovým křížkem. Boží muka jsou ze světlé žuly s výjimkou hlavice (mramor). Na plintě sloupu je ze všech čtyřech stran vyryt dnes již špatně čitelný text, který také obsahuje dataci (1719?). Tato boží muka jsou často dávána do souvislosti s kamenickou dílnou

najdeckého Petra Pavla Svobody, ale některé prvky tomu nenapovídají (tvar dřívku, zdobení soklu). Boží muka chrání malý čtyřstranný dřevěný plůtek.

Investované finanční prostředky: 86 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Světnov – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 23323/7 – 4455

Místo: uvnitř obce, po pravé straně silnice na Cikháj, poblíž domu č.p.80

Vlastník: Obec Světnov

Popis památky: Žulový kříž bohatě tvarovaný. Na čtyřboký sokl s hlavní a soklovou římsou nasedá spodní čtyřboká část kříže, která je cibulovitě stlačená a profilovaná. Vlastní kříž má obvyklý tvar a jeho ramena jsou ukončena jetelovým trojlistem. Před konce ramen předstupuje ozdobný krycí plech. Na kříži je litinový korpus Krista, nápis INRI a ozdobný štítek s nápisem „*POCHVÁLEN BUĎ / JEŽÍŠ KRISTUS*“. Ve spodní části vlastního kříže je vyryt letopočet 1848. Kříž je ze tří stran chráněn nízkým dřevěným plůtkem.

Investované finanční prostředky: 77 600 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Škrdlovice – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 36591/7 – 4470

Místo: uvnitř obce, pod poštou

Vlastník: Obec Škrdlovice

Popis památky: Bohatě tvarovaný kamenný kříž z materiálu typu pískovce či opuky. Čtyřboký sokl je vícenásobně odstupňován a jeho nejvyšší stanově profilovaná část je ukončena oběžnou římsou. Na ní spočívá vlastní kříž obvyklého tvaru, jehož ramena jsou ukončena jetelovým trojlistem. Na kříži je litinový korpus Krista. Nejzdobnější částí kříže je poměrně velká oválná kartuš na stanově profilované části soklu. Vrchní část kartuše je zdobena rostlinným motivem a páskou. Do plochy kartuše je vyryt nápis: „*S přičineným / Jozefa Steyskala / toho času rihtářem / u Frantiska Zezuli / pulmystra / počestné obcy Skrdlowic / postaven d. 20. Srp / 1833.*“ Kříž je ohrazen čtyřbokým nízkým dřevěným plůtkem.

Investované finanční prostředky: 75 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Újezd – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 14554/7 – 4505

Místo: mimo obec, po levé straně silnice do Nového Veselí, asi 200 m od kraje obce

Vlastník: Strašilovi, Újezd č.68

Popis památky: Kamenná boží muka, tvarově zjednodušená na nejvyšší možnou míru. Na jednoduchém čtyřbokém soklu s konkávně prohnutými stěnami spočívá čtyřboký pilíř, do něhož je ukotven jednoduchý kovový křížek. Uprostřed čelní strany pilíře je vyryt letopočet 1765 a pod ním monogram WM.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, značně poškozen pilíř

Vatín – kaplička – číslo rejstříku ÚSKP 30035/7 – 4507

Místo: mimo obec, po pravé straně silnice na Žďár nad Sázavou

Vlastník: Mackovi, Vatín č. 97

Popis památky: Jednoduchá zděná stavba podkovovitého půdorysu. Omítnuté stěny nejsou členěny, v přední stěně je prolomen vstup s valeným zaklenutím a železnou mříží. Stavbu kryje sedlová střecha s valbou v zadní části a jednoduchým kovovým křížkem na vrcholu štítu. Střecha je pokryta plechem. Uvnitř kapličky je malý oltářík, soška, obraz a kříž.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav : vhodná oprava, vnější omítka kapličky je poškozena sprejery, okolní terén je výš než podlaha kapličky a dochází k poškozování celé stavby vlivem zemní vlhkosti.

Vatín – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 17840/7 – 4508

Místo: v obci, po pravé straně silnice do Žďáru nad Sázavou

Vlastník: Obec Vatín

Popis památky: Kamenná boží muka. Na čtyřbokém jednoduchém soklu s římsou stojí toskánský sloup s prstenci, plintou a jednoduchou čtyřbokou stlačenou hlavicí. Čtvercová kaplice má mělce vyhloubené výklenky a jehlancovou střechu, která nese kouli a kovaný železný křížek patriaršího tvaru.

Investované finanční prostředky: cca 99 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Velká Losenice (proti č.p.106) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 19293/7 – 4527

Místo: v obci, poblíž kostela, proti č.p. 106

Vlastník: Římskokatolická církev

Popis památky: Žulová boží muka. Na základové desce je čtyřboký sokl, v horní části konkávně zúžený a opatřený římsou, v dolní polovině po stranách zdobený obdélníkovým vrypem. Na sokl navazuje toskánský sloup s prstenci a čtyřbokou hlavicí v podobě římsy. Hranolovitá kaplice má mělké výklenky s obrázky a je ukončena stlačenou helmicí. Boží muka doplňuje ozdobně kovaný křížek patriaršího tvaru. Na zadní straně soklu je uveden letopočet 1746. Boží muka chrání čtyřboká ohrádka z ocelových prutů.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Velká Losenice (u č.p.194) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 35492/7 – 4528

Místo: v obci u č.p. 194

Vlastník: Římskokatolická církev

Popis památky: Žulová boží muka. Čtyřboký sokl je po stranách zdoben diamantovým řezem a v horní části je ukončen několikrát odstupňovanou římsou. Na sokl navazuje toskánský sloup s prstenci a výraznou hlavicí ukončenou čtvercovou krycí deskou (abakus). Čtyřboká kaplice má po stranách mělké výklenky a je ukončena bochníkovitě stlačenou stříškou. Do ní je ukotven ozdobně kovaný kříž patriaršího tvaru.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, poškozena římsa soklu a kaplice

Velká Losenice (u silnice k Sázavě) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 33660/7 – 4529

Místo: mimo obec, po pravé straně silnice k Sázavě

Vlastník: Římskokatolická církev

Popis památky: Kamenná boží muka zjednodušených tvarů. Na základové desce spočívá čtyřhranný nezdobený sokl, v horní části konkávně zúžený. Navazující dřík je čtvercového průřezu a mírně se zužuje ke kaplici, která na něj přímo dosedá bez hlavice. Kaplice má ze všech čtyřech stran mělké výklenky pro obrázky. Nad kaplicí je

bochníkovitě stlačená koule, do které je zasazen výtvarně řešený litinový kříž. Boží muka jsou vyrobeny ze žuly s výjimkou stlačené mramorové koule.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Velká Losenice (u č.p. 138) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 24596/7 – 4530

Místo: uvnitř obce, u domu s č.p. 138, po levé straně silnice na Malou Losenici

Vlastník: Římskokatolická církev

Popis památky: Žulová boží muka. Čtvercový sokl má atypický tvar a tvoří jej v podstatě jen plochá deska s jednoduchou římsou. Toskánský sloup, který spočívá na čtvercovité plintě nemá v horní části prstenec a nese čtyřhrannou ozdobnou hlavici s nárožními volutami spojenými drapériemi. Kaplice má na všech čtyřech stranách mělké výklenky pro obrázky. Stříška kaplice je jehlancová a nese papežský kovaný křížek (se třemi vodorovnými břevny). Na přední ploše stříšky je vyryt špatně čitelný letopočet (1697?).

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Velká Losenice – pamětní kámen – číslo rejstříku ÚSKP 39059/7 – 4531

Místo: uvnitř obce, u domu s č.p. 136

Vlastník: Obec Velká Losenice

Popis památky: Na více jak jeden metr vysokém kamenu z hrubozrnné horniny je zřetelně vytesán latinský kříž a po jeho pravém boku méně zřetelný meč? K pamětnímu kamenu se váže pověst z doby třicetileté války a pobytu švédských vojsk ve Velké Losenici.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Vojnův Městec – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 39182/7 – 4621

Místo: uvnitř obce, u kostela sv. Ondřeje

Vlastník: Římskokatolická církev

Popis památky: Kamenný kříž z horniny typu pískovce nebo opuky. Kříž je bohatě tvarově členěn. Samotný sokl kříže je členěn na několik částí. Spodní krychlová část je ukončena římsou, na kterou nasedá rozšířená střední část rovněž krychlového tvaru. Horní část soklu je dvakrát konkávně prolamována a zužuje se až k horní římsě. Na této části spočívá vlastní latinský kříž s rozšířenou spodní částí. Ramena kříže mají atypické trojúhelníkové ukončení. Pravé rameno kříže je poškozeno a zčásti odlomeno. Kříž nese litinový korpus Krista. Všechny čtyři strany spodní a horní části soklu jsou zdobeny. Většinou jde o ornamentální nebo rostlinné motivy v orámovaných plochách. Výjimkou je levá strana horní části soklu a zadní strana spodní části soklu. Na levé straně horní části soklu jsou znázorněny tzv. nástroje mučení Krista. Z těchto nástrojů jsou zde znázorněny zkřížené kopí a tyč s namočenou hubkou, žebřík, dűtky a provaz. Na spodní části zadní strany soklu je nápis: „*Tento kříž dal / Wencel Pelikan / Mystr kamenie / cky Roku 1835*“.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, chybí část pravého ramene

Vysoké – kaple – číslo rejstříku ÚSKP 21660/7 – 4195

Místo: uvnitř obce na návsi, po levé straně silnice na Počítky

Vlastník: Obec Vysoké

Popis památky: Zděná stavba na půdoryse obdélníka, jehož zadní strana je konvexně prohnutá. Stavbu kryje valbová střecha se zvoničkou členěnou na lucernu, cibulovou baň, makovici a křížek. Střecha je pokryta plechem. Kaple má po bocích dvě obdélníková okna, zabezpečená ozdobnými mřížemi. Vchod do kaple je valeně zaklenut a nad ním je umístěn svatý obrázek.

Investované finanční prostředky: 100 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Žďár nad Sázavou I (před CHKO) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 31211/7 – 4639

Místo: u novoměstské křižovatky, před budovou správy CHKO

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Pozdně gotická boží muka z mramoru (pravděpodobně nedvědickeho). Na čtyřbokém soklu, dodatečně zhotoveném při poslední rekonstrukci, spočívá polygonální dřík, rozšířený v horní části na plochou čtyřbokou hlavici. Na ní navazuje kaplice – lucerna, otevřená ze tří stran hrotitými arkádami. Lucernu završují trojúhelníkovité štíty – vimperky. Ve vrcholu je koule s tepaným dvoubřevnovým patriarším křížem. Na podestě kaplice jsou ze všech stran vyryté různé iniciály. Mezi nimi je na přední straně uveden letopočet 1662. Na zadní zakryté straně lucerny je monogram slova Marie a nad ním řecký kříž. Vnitřní prostor lucerny chrání kované mřížky. Tato boží muka jsou patrně nejstaršími a také nejhodnotnějšími v mikroregionu Žďárska.

Investované finanční prostředky: 117 500 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Žďár nad Sázavou I (u Zdravotnické školy) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 28448/7 – 4640

Místo: poblíž Nádražní ulice u Zdravotnické školy

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Žulová boží muka. Na krychlovém soklu ukončeném římsou spočívá čtyřboký dřík, rozšířený v horní části na jednoduchou hlavici. Navazující kaplice má po stranách nehluboké výklenky, jehlancovou stříšku a kovový dvoubřevnový patriarší kříž. Na přední straně dříku je připevněna kamenná kartuš ve tvaru srdce. Na ní je vyryto: „Pavel Ptáček 1695“. Pavel Ptáček byl městským rychtářem (1705) a byl pravděpodobně fundátorem těchto božích muk.

Investované finanční prostředky: 77 700 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Žďár nad Sázavou I (ul. Jiřího z Poděbrad) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 21806/7 – 4641

Místo: na ulici Jiřího z Poděbrad u č.p. 488

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Kamenná boží muka z jedné poloviny zazděná do stěny domu. Čtyřboký sokl je ozdoben diamantováním, na něm spočívá sloupový dřík s entasí. Boží

muka mají jen jednoduchou naznačenou kaplici, zužující se nahoru. Na kaplici je mramorový křížek s litinovým korpusem Krista a vyrytým nápisem INRI.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Žďár nad Sázavou I (u nového hřbitova) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 36238/7 – 4642

Místo: po pravé straně chodníčku do nového hřbitova na Jamské ulici

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Kamenná boží muka. Na krychlovém nezdobeném soklu spočívá čtyřboký dřík s rozšířenou patkou a okosenými hranami. Čtyřboká kaplice (zde spíše lucerna) nasedá přímo na dřík a je otevřena pouze ze dvou sousedících stran arkádami. Z boků a zezadu stanovitě stažená stříška je ukončena kovaným patriarším křížkem. Ve spodní části kaplice jsou vpředu vyryty nečitelné iniciály.

Investované finanční prostředky: 16 900 Kč

Současný stav: velmi dobrý

Žďár nad Sázavou I (poblíž žel. viaduktu) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 36378/7 – 4643

Místo: u železničního viaduktu v městské části Stalingrad

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Žulová boží muka. Protože je tato drobná církevní památka značně poškozena, lze jen usuzovat na původní tvary. Krychlový nezdobený sokl přechází téměř plynule na užší čtyřboký dřík s okosenými hranami. Na dříku spočívá značně poškozená a ovětralá kaplice (lucerna). Kaplice byla ze dvou přilehlých stran otevřena arkádami, část dělicí arkády je dnes již odlomena. Zúžená stříška a její ukončení v podobě jakéhosi čučku byly plasticky ztvárněny.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: vhodná oprava, poškozená kaplice, celkově zanedbaná boží muka

Žďár nad Sázavou I (u nového hřbitova) – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP 23080/7 – 4644

Místo: po levé straně chodníčku do nového hřbitova na Jamské ulici

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Jde spíše o torzo žulových božích muk. Přímo ze země vystupuje dřík v podobě sloupu s entasí. Bez hlavice na něj nasedá kaplice s mělce vyhloubenými výklenky. Místo stříšky je na kaplici připevněna převrácená hlavice s nárožními volutami a drapériemi. Z převrácené hlavice pak místo křížku vyčnívá pouze kovový hrot. Na přední straně je ve výklenku kaplice umístěn svatý obrázek. Boží muka jsou orámována malou polygonální ohrádkou z betonových obrubníků.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Žďár nad Sázavou II (u rozcestí k Polničce) – odcizená boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 33061/7 – 4669

Místo: u rozcestí silnic k Polničce a Pilské nádrži

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Jde o kamenná boží muka, která byla po provedené opravě odcizena neznámými vandaly (v roce 2001). Po této drobné církevní památce zůstala na místě jen základová deska.

Žďár nad Sázavou II (pod Dolním hřbitovem) – boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 86717/7 – 4670

Místo: na jihozápadní straně tzv. Dolního hřbitova

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Jde o kamenná boží muka, která jsou tvarově zjednodušena na největší možnou míru. Tvoří je pouze čtyřboký pilíř bez hlavice a kaplice, zasazený přímo do země. Vrchol pilíře je jehlanovitě ukončen. Na rozšířené spodní části pilíře je v jednoduché kartuši uveden letopočet 1845. Podle děr v pilíři lze usuzovat, že na pilíři býval upevněn buď korpus Krista nebo jiné výtvarné dílo s pašijovým námětem.

Investované finanční prostředky: 0 Kč

Současný stav: dobrý

Žďár nad Sázavou (Radonín) – kaple – číslo rejstříku ÚSKP 24873/7 – 4646

Místo: uprostřed místní části Radonín

Vlastník: Město Žďár nad Sázavou

Popis památky: Zděná stavba obdélníkového půdorysu, její zadní strana je apsidovitě ukončena. Památku kryje sedlová střecha, z které vystupuje zvonička tvořená lucernou, cibulovitou bání, makovicí a křížkem. Střecha je pokryta plechem. Stěny kaple jsou členěny pilastry a hlavní profilovanou římsou. Obě boční okna i vchod jsou segmentově zaklenuty. Ve štítu kaple jsou uvedeny letopočty 1878 a 1990.

Investované finanční prostředky: 150 000 Kč

Současný stav: velmi dobrý

II.6 Diskuse

II.6.1 Diskuse odborné veřejnosti

Změna společenských poměrů po roce 1989 přinesla i pozitivní změny v oblasti obnovy drobných církevních památek. Dalším předpokladem pro zachování našeho kulturního dědictví je kvalitní evidence památek, na tomto úseku je nezbytné dnešní stav evidence památek napravit. Národní památkový ústav vede Ústřední seznam kulturních památek. Výpis památek z této dokumentace byl podkladem pro provedení výzkumné části diplomové práce. Provedeným výzkumem byly zjištěny některé rozporů s údaji v Ústředním seznamu kulturních památek a to jednak v popise umístění památky, tak ve vedení nemovité památky, která vůbec neexistuje. Tím, že neexistuje není myšleno, že byla odcizena apod., ale ani pamětníci, se kterými bylo hovořeno nevědí, že by tato památka v místě uváděném v Ústředním seznamu kulturních památek kdy existovala. Konkrétně se jedná o dvě **neexistující** památky (památky od r. 1958), a to:

- boží muka v k.ú. obce Budeč, číslo rejstříku ÚSKP 28803/7-3969, umístění – při

silnici do Nového Veselí

- boží muka v k.ú. obce Nové Veselí, číslo rejstříku ÚSKP 36545/7-4307, umístění – při cestě do Matějova

Zásadní rozpory v popise **umístění** památek uváděné v Ústředním seznamu kulturních památek a skutečnosti byly zjištěny v těchto případech :

- boží muka v k.ú. obce Jámy, číslo rejstříku ÚSKP 17022/7-4079, umístění - při hřbitově , ve skutečnosti se boží muka nachází v polích, cca 300 m na východ od obce Jámy
- boží muka v k.ú. obce Kněževy, číslo rejstříku ÚSKP 17952/7 – 4135, umístění – při silnici do Rousměrova, ve skutečnosti se boží muka nachází v obci Kněževy u silnice do Borů, popř. u polní cesty do Ostrova nad Oslavou
- boží muka v k.ú. obce Lhotka, číslo rejstříku ÚSKP 36625/7 – 4193, umístění – Lhotka u Velkého Meziříčí, ve skutečnosti se jedná o Lhotku u Žďáru nad Sázavou
- boží muka v k.ú. obce Nové Dvory, číslo rejstříku ÚSKP 33455/7-4538, umístění není uvedeno, ve skutečnosti se boží muka nachází po levé straně silnice do Sázavy, přibližně 1,5 km od obce Nové Dvory.
- kaple v k.ú. obce Rudolec, číslo rejstříku ÚSKP 17265/7-4413, umístění- za obcí při silnici Stáj – Chroustov, ve skutečnosti se kaple nachází cca 1 km za obcí Rudolec, po pravé straně silnice Rudolec – Stáj
- boží muka v k.ú. města Žďár nad Sázavou I, číslo rejstříku ÚSKP 36378/7-4643, umístění – u silnice do Dolních Hamrů – nenalezeno, ve skutečnosti se boží muka nachází poblíž železničního viaduktu, na okraji městské části Stalingrad
- boží muka v k.ú. města Žďár nad Sázavou II, číslo rejstříku ÚSKP 86717/7-4670, umístění – při železničním mostě (železnice zde nikdy nevedla), ve skutečnosti se boží muka nachází jihozápadně pod Dolním hřbitovem u ulice Dvorská

Evidence kulturních památek vedená v Ústředním seznamu kulturních památek (původně Státní seznam nemovitých kulturních památek), byla rovněž východiskem pro zpracování publikace Nemovité kulturní památky jižní Moravy. Sv.14. Žďár nad

Sázavou³⁸ a proto i v této publikaci jsou uvedeny údaje v rozporu se skutečným stavem. Navíc je zde pravděpodobně tisková chyba, jelikož u obce Polnička jsou uvedena dvakrát stejná boží muka „v horní části obce“, ale pokaždé s jiným číslem rejstříku. Stejná chyba se opakuje u božích muk „u křižovatky“. Boží muka s číslem rejstříku Státního seznamu nemovitých kulturních památek 4632 a 4633 v obci Polnička neexistují.

II.6.2 Vlastní zjištění

Je nutno konstatovat, že stav evidence kulturních památek vedený odbornou organizací, tj. Národním památkovým ústavem, v Ústředním seznamu kulturních památek, není vyhovující, neboť obsahuje informace neodpovídající skutečnosti. Pro tuto práci byl vymezen výzkumný soubor o 71 stavbách a provedeným terénním výzkumem bylo zjištěno, že dvě stavby vůbec neexistují a v sedmi případech byl zjištěn zásadní rozpor ve skutečném umístění stavby a umístění uváděném v Ústředním seznamu kulturních památek. Přesný popis těchto zjištění je uveden v části II.6.1.

V mikroregionu Žďárska, kde byl výzkum prováděn, byl v devíti případech zjištěn nedostatek v evidenci Ústředního seznamu kulturních památek, což představuje cca 12 % všech zkoumaných staveb. Jistě by bylo zajímavé a především přínosné provést výzkum v rámci celého regionu Žďár nad Sázavou a následně výsledky výzkumu zpracovat do Ústředního seznamu kulturních památek. Přesná evidence kulturních památek je jednak výchozím materiálem pro památkovou péči a dále by nedocházelo k situaci, kdy je Ústřední seznam kulturních památek východiskem pro zpracování odborné publikace, jako např. *Nemovité kulturní památky jižní Moravy. Sv. 14. Žďár nad Sázavou* a v této publikaci jsou potom „zkopírovány“ nedostatky v evidenci kulturních památek. Tento stav nepřispívá k budování důvěry veřejnosti v řádné vedení evidence kulturních památek.

---

³⁸ RIPPEROVÁ, Marie, HEERENOVÁ, Marie a KALÁBOVÁ, Lenka. *Nemovité kulturní památky jižní Moravy. Sv.14. Žďár nad Sázavou*. 1.vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2003. 182 s

II.7 Výsledky výzkumu

Původně stanovený výzkumný soubor obsahoval 71 památek nacházejících se v katastrálním území 36 obcí. Při terénním výzkumu bylo zjištěno, že dvě památky (boží muka) neexistují a neexistovaly, jak je uvedeno v „diskusi“ a vlastní inspekce byla tedy provedena u 69 památek. Dále je v „diskusi“ uveden zjištěný nesoulad v umístění sedmi nemovitých kulturních památek, umístění památek uváděné v Ústředním seznamu kulturních památek nesouhlasí se skutečným stavem.

Bylo tedy provedeno zadokumentování 69 kulturních nemovitých památek zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek, kdy byla určena poloha, kde se stavba nachází a byl proveden popis a fotodokumentace. V pěti případech je v části vlastník uvedeno „neustanoven“ – památka není tedy zapsána v majetku obce apod. a ani se v současné době k památce nikdo nehlásí.

Při zjišťování investovaných finančních prostředků do oprav památek bylo vycházeno především z informací od zástupců obcí. Jedná se o finanční prostředky z rozpočtu obcí, finanční příspěvky bývalého okresního úřadu a finanční příspěvky Kraje Vysočina za období posledních 11 let. Celková investovaná částka činí cca 2 476 000 Kč a finanční investice byly zjištěny u 31 památek.

Posledním úkolem výzkumu bylo vyhodnotit současný stav památek dle vlastního subjektivního hodnocení s případným návrhem na sjednání nápravy. Hodnocení současného stavu „velmi dobrý“ bylo použito u 31 památek a hodnocením „dobrý“ bylo označeno 25 památek. V těchto případech nemusí být v blízké době uvažováno s velkými opravami, samozřejmě průběžná údržba je nutná. Hodnocení současného stavu „vhodná oprava“ bylo použito u 12 památek a s těmito opravami je třeba počítat v blízkém časovém období, např. do 5 let. Hodnocení „nutná oprava“ znamenající velmi špatný technický stav památky a nebezpečí zničení památky nebylo použito v žádném případě. Samozřejmě nebylo možné provést hodnocení u odcizených božích muk v k.ú.města Žďár nad Sázavou II, číslo rejstříku ÚSKP 330617/7-4669.

Závěr

Společenskými poměry panujícími v České republice před rokem 1989 byl značně poznamenán i památkový fond. Nedostatečná pravidelná údržba a péče vedla ke zhoršení stavu památek a to byla „voda na mlýn“ pro tehdejší režim, který pro špatný technický stav památky „ohrožující zdraví občanů a dětí“, vydal demoliční výměr.³⁹ Změna společenských poměrů po roce 1989 spustila proces pozvolné stabilizace majetkových vztahů, která je důležitým předpokladem k obnově památek. Tuto skutečnost rovněž potvrzují výsledky provedeného výzkumu.

Provedení vlastního výzkumu předcházelo zpracování teoretické části, kde je popsána funkce, důvody vzniku a použitý materiál na stavbu drobných církevních památek. Samozřejmě byla vzpomenuata role stavebníka a s ní související místo, na kterém byla památka postavena. Velký díl teoretické části byl věnován popisu skupin drobných církevních staveb nacházejících se v mikroregionu Žďárska. Zde jsou mimo jiného uvedena vlastní hlediska, podle kterých byly památky zařazeny do skupin.

Vymezení skupin památek bylo rovněž jedním z kritérií pro stanovení rozsahu výzkumného souboru. Dalším kritériem bylo to, že se musí jednat o nemovité kulturní památky zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek a nacházející se ve správním obvodu MěÚ Žďár nad Sázavou. Na základě těchto podmínek bylo určeno celkem 71 staveb, které byly předmětem vlastního terénního výzkumu. Jedním z cílů výzkumu bylo zadokumentovat stavby, to zn. určit polohu, kde se nachází, zjistit vlastníka, provést popis, zjistit investované finanční prostředky na údržbu a vyhodnotit současný stav stavby (památky) s případným návrhem na sjednání nápravy. Ke každé stavbě provést fotodokumentaci a vyznačení do mapy, která bude přílohou této diplomové práce. Časově náročný terénní výzkum byl proveden a cíl výzkumu splněn. Ve skutečnosti byl zadokumentován stav u 69 památek, ve dvou zbývajících případech bylo zjištěno, že tyto památky neexistují. Z výsledků výzkumu mimo jiného vyplynula skutečnost, že téměř do poloviny počtu zkoumaných památek byly v posledních cca 11

---

³⁹ VALENČÍK, Michal. *Ohrožené památky*. 1. vyd. Praha: Baset, 2006. s 6-7.

letech investovány finanční prostředky na jejich obnovu a údržbu v celkové výši cca 2 476 000 Kč a stav těchto památek je velmi dobrý. Ve dvanácti případech byla navržena oprava z důvodu poškození a zanedbání památek. U ostatních památek byl jejich stav hodnocen jako „dobrý“, zde nebylo zjištěno zjevné poškození. Havarijní stav stavby hrozící ztrátou památky nebyl zjištěn. V jednom případě však byla zjištěna již pravděpodobně nenahraditelná ztráta a to u odcizených božích muk v k.ú.města Žďár nad Sázavou II, číslo rejstříku ÚSKP 330617/7-4669, kde zůstala jen základová deska. Tato boží muka byla opravena a následně v roce 2001 odcizena.

Dalším cílem bylo provést vyhodnocení údajů uvedených v evidenci kulturních památek (Ústředním seznamu kulturních památek) oproti skutečnému stavu a tím upřesnit základní evidenci památek. Rovněž tento cíl byl splněn a v části „diskuse“ je provedeno podrobné vyhodnocení zjištěných rozporů a to jednak u dvou případů neexistujících památek, tak u sedmi památek s nepřesnými údaji týkajícími se jejich umístění v terénu.

Předpokládám, že tato diplomová práce bude přínosem pro hodnocení současného stavu a přehledu drobných církevních památek a vynaložených prostředků na jejich ochranu a péči. Je nutné posílit osvětu o možnostech programů alternativního financování obnovy kulturních památek a vlastník kulturní památky by měl být motivován tak, aby vlastnictví kulturní památky nepocíťoval jako přítěž. Pomoc památkám přináší i sféra cestovního ruchu, kterou je třeba využít a snažit se o zapojení kulturních památek do turistických tras. Památky jsou nedílnou součástí kulturního dědictví každého národa, svědectvím jeho dějin a nenahraditelným bohatstvím státu a jako takové by měly vstoupit do povědomí každého z nás.

Seznam literatury

Prameny:

- SVOBODA, Pavel. *Slovník památek a zajímavostí Žďárska a Novoměstska*. Nепublikovaný rukopis
- Národní památkový ústav. *Ústřední seznam kulturních památek*. Výpis poskytl Odbor rozvoje a územního plánování - památková péče MěÚ Žďár nad Sázavou

Publikace :

- DRLÍK, Romuland. *Stavba žďárské dráhy*. Vydal Měst.NV Žďár nad Sázavou, 1968
- DUDÁK, Vladislav, a kol. *Encyklopedie světové architektury*, I.- II. Praha: Baset, 2000. 534 s. ISBN 80-86223-06-X
- DVOŘÁK, Max. *Katechismus památkové péče*. Přel. J.Petrů. 2.vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2004. 195 s. ISBN 80-86254-55-X
- FILKA, Ivo a ŠVOMA, Jaroslav. *Žďár nad Sázavou v zrcadle staletí*. Žďár nad Sázavou: Město Žďár nad Sázavou, 2005. 151 s. ISBN 80-239-5706-6
- FROLEC, Václav. *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*. 1.vyd. Brno: Blok, 1974. 400 s. 47-024-74
- HANZL, Zdeněk, GÁBA, Zdeněk, PROCHÁZKA, Lubomír, SEDLICKÁ, Kateřina, SLOUKA, Jiří a TRAXLER, Jiří. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. 1.vyd. Praha: Lidové noviny, 2003. 266 s. ISBN 80-7106-536-6
- HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Praha: Paseka, 2002. 392 s. ISBN 80-7185-389-5
- JURMAN, Hynek. *Smírčí kameny na Vysočině*. Žďár nad Sázavou: Státní okresní archiv Žďár nad Sázavou, 1996. 87 s.
- JURMAN, Hynek. *Žďársko*. Tišnov: Sursum, 1998. 207 s. ISBN 80-85799-33-2
- Kolektiv autorů. *Kamenné kříže Čech a Moravy*. 2.vyd. Praha: Agro, 2001. 480 s. ISBN 80-7203-370-0

- KREPS, Miloš. *Železářství na Žďársku : 1350 - 1886*. 1. vyd. Brno: Blok, 1970. 211 s. 47-021-96
- MUDROVÁ, Ivana. *Kam značky nevedou a další náměty k výletům*. Praha: Lidové noviny, 2004. 240 s. ISBN 80-7106-716-4
- PAVLÍČEK, Jiří a ŘEHOŘ, Martin. *Dějiny obce Polnička*. Polnička: Obecní úřad, 2002. 135 s.
- POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech A-Ž, I-IV*. Praha: Academia, 1977 – 1982.
- RIPPEROVÁ, Marie, HEERENOVÁ, Marie a KALÁBOVÁ, Lenka. *Nemovitě kulturní památky jižní Moravy. Sv.14. Žďár nad Sázavou*. 1.vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2003. 182 s. ISBN 80-7275-036-4 MVS ISBN 80-7051-147-8 MZK
- SAMUELSON, P.A. a NORDHAUS, W.D. *Ekonomie*. Přel.M. Mejstřík a kol. 2. vyd.Praha:Svoboda Servis, 1995. 1011 s. ISBN 80-205-0494-X
- SCHEJBAL, Josef, Václav a SCHEYBALOVÁ, Jana. *Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách*. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1985. 344 s. 45-010-82
- VALENČÍK, Michal. *Ohrožené památky*. 1. vyd. Praha: Baset, 2006. 296 s. ISBN 80-7340-082-0
- VAŘEKA, Josef a FLOREC, Václav. *Lidová architektura*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 428 s. ISBN 978-80-247-1204-8
- VINTER, Vlastimil. *Stručný slovník památkové péče*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1983.
- ZÍDEK, Martin a KLUSOŇ, Jiří. *Zákon o státní památkové péči a jeho prováděcí předpisy s komentářem*. Praha: ABF – nakladatelství ARCH,ABF – Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství, 2005. 248 s. ISBN 80-86905-10-1

Právní předpisy

- Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č.307/2008 Sb., změna zákona č.20/1987 Sb.,o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

- Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 22/ 1958 Sb.,o kulturních památkách
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Přílohy

Příloha I. : Fotodokumentace drobných církevních staveb uvedených v části II.5.

Příloha II.: Mapy s vyznačením jednotlivých drobných církevních staveb

Příloha I. : Fotodokumentace drobných církevních staveb uvedených v části II.5

Březí nad Oslavou –boží muka – číslo rejstříku ÚSKP 27930/7- 3963

Budeč – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP 14898/7-3968

Cikháj – zvonička - číslo rejstříku ÚSKP30526/7-4456

Cikháj – boží muka- číslo rejstříku ÚSKP 36501/7-4457

Cikháj – kříž - číslo rejstříku ÚSKP 32604/7-4458

Hamry nad Sázavou (Dolní Hamry)- boží muka - číslo rejstříku ÚSKP 18088/7-4034

Hamry nad Sázavou (Horní Hamry) – boží muka- číslo rejstříku ÚSKP 21371/7-4035

Hamry nad Sázavou (Najdek) – boží muka- číslo rejstříku ÚSKP 27811/7-4036

Hodíškov – kříž - číslo rejstříku ÚSKP 35774/7-4065

Chroustov - kříž – číslo rejstříku ÚSKP 17835/7- 4077

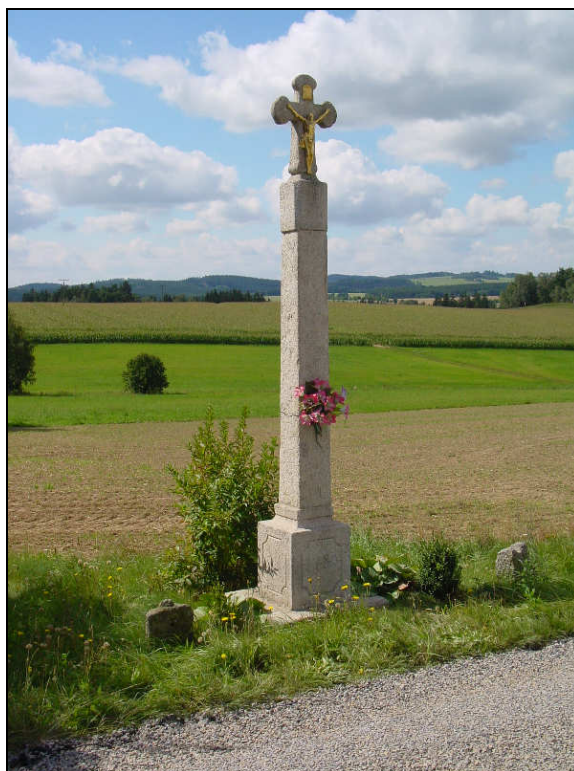
Jámy –boží muka - číslo rejstříku ÚSKP17022/7-4079

Kněževes – kaple - číslo rejstříku ÚSKP 18016/7-4132

Kněžves (směr Krásněves)– boží muka- číslo rejstříku ÚSKP16706/7-4133

Kněžves (směr Radostín n/O) –boží muka- číslo rejstříku ÚSKP17484/7-4134

Kněževes (v obci)- boží muka - číslo rejstříku ÚSKP17952/7-4135

Kotlasy (polní cesta k vodní nádrži)- kříž - číslo rejstříku ÚSKP19322/7-4140

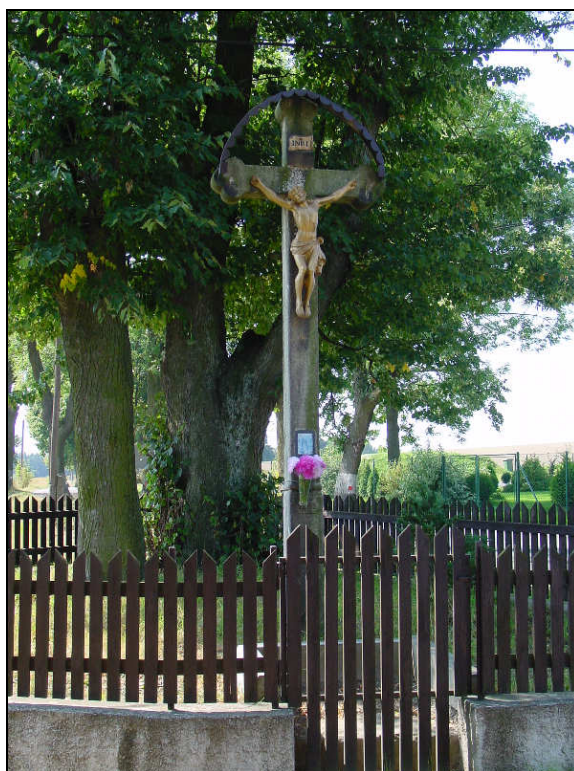

Kotlasy (silnice směr Březí n/O)- kříž- číslo rejstříku ÚSKP20911/7-4141

Kotlasy (rozcestí u hasičské zbrojnice) – kříž - číslo rejstříku ÚSKP26034/7-4142

Lhotka – kříž – číslo rejstříku ÚSKP 36625/7-4193

Malá Losenice (u kaple) – kříž - číslo rejstříku ÚSKP17290/7-4202

Malá Losenice (u silnice k Velké Losenici)-kříž- číslo rejstříku ÚSKP26046/7-4203

Matějov – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP23734/7-4204

Matějov (u silnice do Nového Veselí)- kříž - číslo rejstříku ÚSKP31854/7-4205

Nížkov – kříž - číslo rejstříku ÚSKP 14763/7 -4254

Nížkov – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP28747/7-4256

Nové Dvory – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP 33455/7-4538

Nové Veselí (u silnice k Budči) –boží muka- číslo rejstříku ÚSKP36102/7-4304

Nové Veselí (u Umrličí cesty) –boží muka - číslo rejstříku ÚSKP26025/7-4305

Nové Veselí (u silnice do Březí n/O)- boží muka - číslo rejstříku ÚSKP27290/7-4306

Obyčtov – kříž - číslo rejstříku ÚSKP34105/7 – 4321

Ostrov nad Oslavou – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP36356/7-4349

Pavlov – kříž - číslo rejstříku ÚSKP39614/7-4353

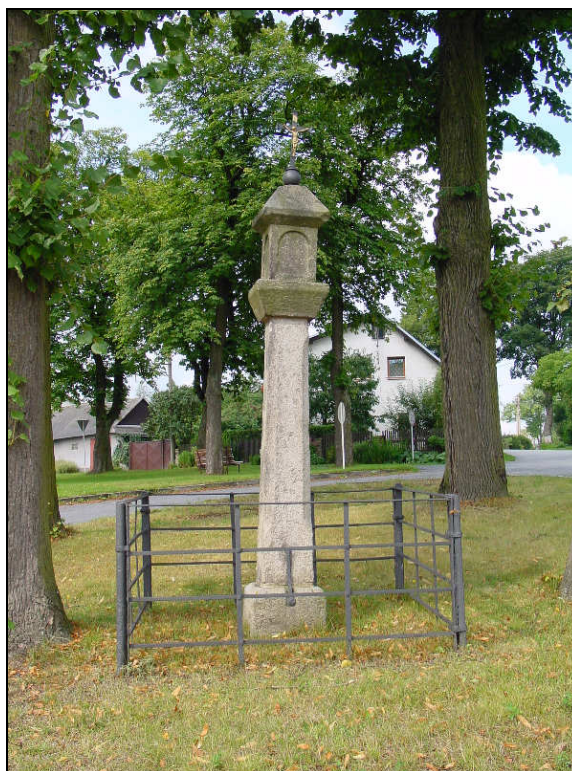
Poděšín – kříž - číslo rejstříku ÚSKP14804/7-4359

Pokojov – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP20500/7-4360

Polnička – kaplička (poklona) - číslo rejstříku ÚSKP21747/7-4361

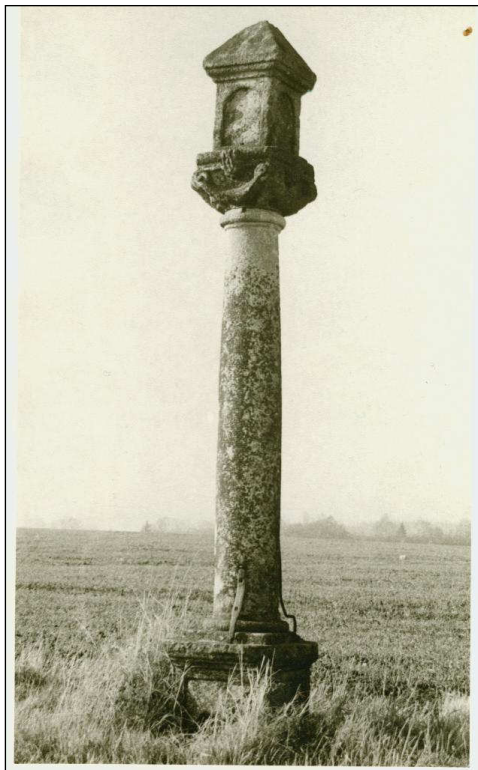

Polnička –boží muka - číslo rejstříku ÚSKP30860/7-4362

Polnička (u silnice na Světnov) – torzo božích muk- číslo rejstříku ÚSKP17291/7-4363

Dobová fotografie předchozího torza božích muk číslo rejstříku ÚSKP17291/7-4363

Současná fotografie výše uvedených božích muk, která byla opravena po předchozím poškození a částečném odcizení (osazena 20.1.2009)- čís. rejstříku ÚSKP17291/7-4363

Polnička – kříž - číslo rejstříku ÚSKP32625/7-4364

Pořežín – kaple - číslo rejstříku ÚSKP15490/7-4540

Radostín n.Oslavou – tři kříže na Šibeničném vrchu - číslo rejstříku ÚSKP13970/7-4382

Rosička – kaple - číslo rejstříku ÚSKP23379/7-4384
- kříž - číslo rejstříku ÚSKP23379/7-4385

Rudolec – kaple - číslo rejstříku ÚSKP17265/7-4413

Sázava – kaple - číslo rejstříku ÚSKP21229/7-4417

Sázava – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP68459/7-4418

Sázava – kříž - číslo rejstříku ÚSKP21229/7-4419

Sázava – smírčí kámen - číslo rejstříku ÚSKP37500/7-4420

Světnov – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP33740/7-4454

Světnov – kříž - číslo rejstříku ÚSKP23323/7-4455

Škrdlovice – kříž - číslo rejstříku ÚSKP36591/7-4470

Újezd –boží muka - číslo rejstříku ÚSKP14554/7-4505

Vatín – kaplička - číslo rejstříku ÚSKP30035/7-4507

Vatín – boží muka - číslo rejstříku ÚSKP17840/7-4508

Velká Losenice (proti č.p.106)-boží muka - číslo rejstříku ÚSKP19293/7-4527

Velká Losenice (u č.p.194)- boží muka - číslo rejstříku ÚSKP35492/-4528

Velká Losenice (u silnice k Sázavě) – boží muka- číslo rejstříku ÚSKP33660/7-4529

Velká Losenice (u domu č.p.138) –boží muka- číslo rejstříku ÚSKP24596/7-4530

Velká Losenice – pamětní kámen - číslo rejstříku ÚSKP39059/7-4531

Vojnův Městec – kříž - číslo rejstříku ÚSKP39182/7-4621

Vysoké – kaple - číslo rejstříku ÚSKP21660/7-4195

Žďár nad Sázavou I (před CHKO)- boží muka - číslo rejstříku ÚSKP31211/7-4639

Žďár nad Sázavou I (u Zdravotnické šk.)-boží muka - číslo rejstř. ÚSKP28448/7-4640

Žďár nad Sázavou I (ul.Jiřího z Poděbrad)-boží muka - číslo rejstř. ÚSKP21806/7-4641

Žďár nad Sázavou I (u nového hřbitova)-boží muka- číslo rejstříku ÚSKP36238/7-4642

Žďár nad Sázavou I (poblíž žel.viaduktu) –boží muka- číslo rejstř. ÚSKP36378/7-4643

Žďár nad Sázavou I (u nového hřbitova)-boží muka- číslo rejstříku ÚSKP23080/7-4644

Žďár nad Sázavou –Radonín- kaple - číslo rejstříku ÚSKP24873/7-4646

Žďár nad Sázavou II (u rozcestí k Polničce)-odcizená boží muka (základová deska)-
číslo rejstříku ÚSKP33061/74669

Dobová fotografie předchozích odcizených božích muk číslo rejstř. ÚSKP33061/7-4669

Žďár nad Sázavou II (pod Dolním hřbitovem)-boží muka - číslo rejstříku

ÚSKP86717/7-4670

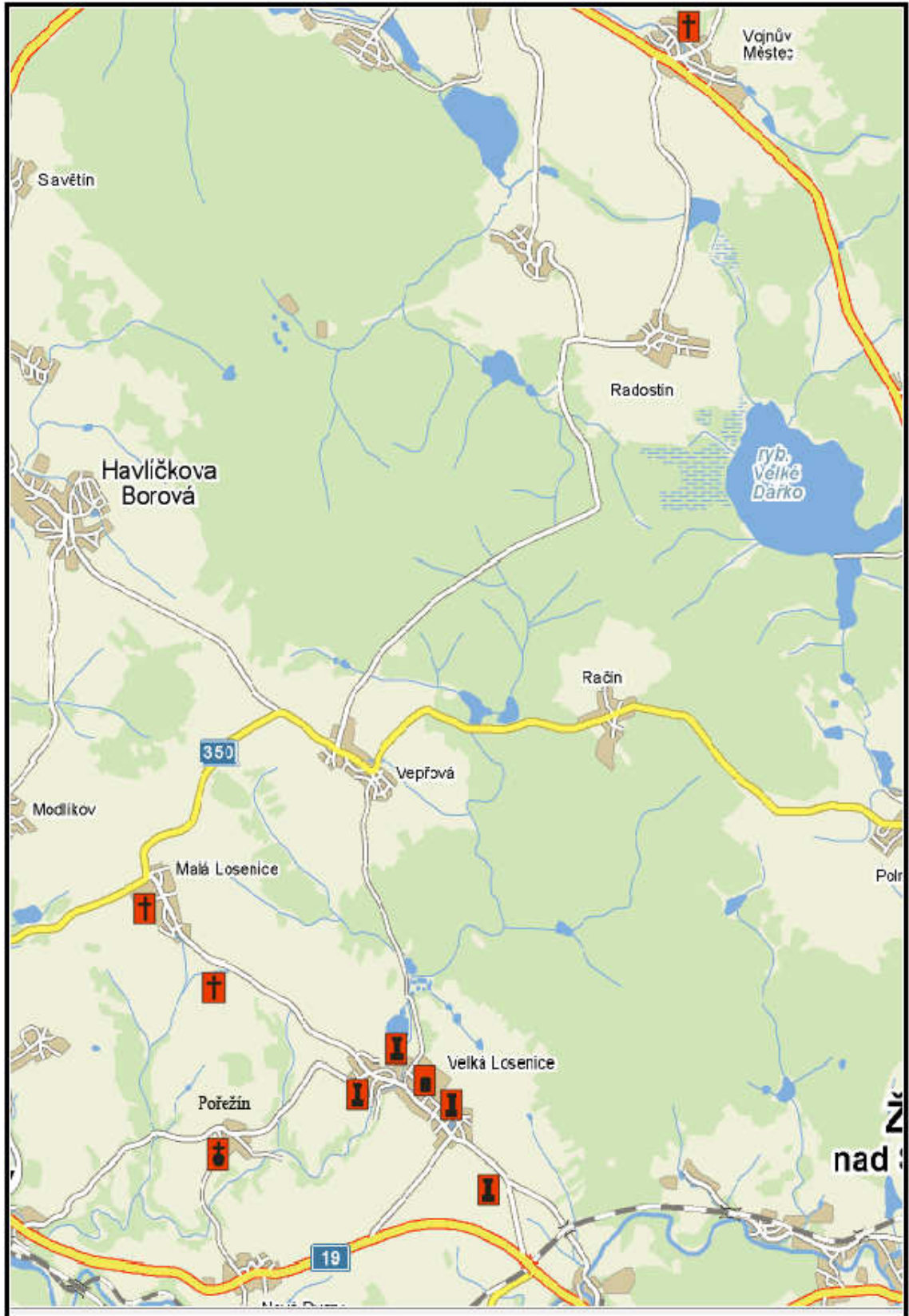
Příloha II.: Mapy s vyznačením jednotlivých drobných církevních staveb

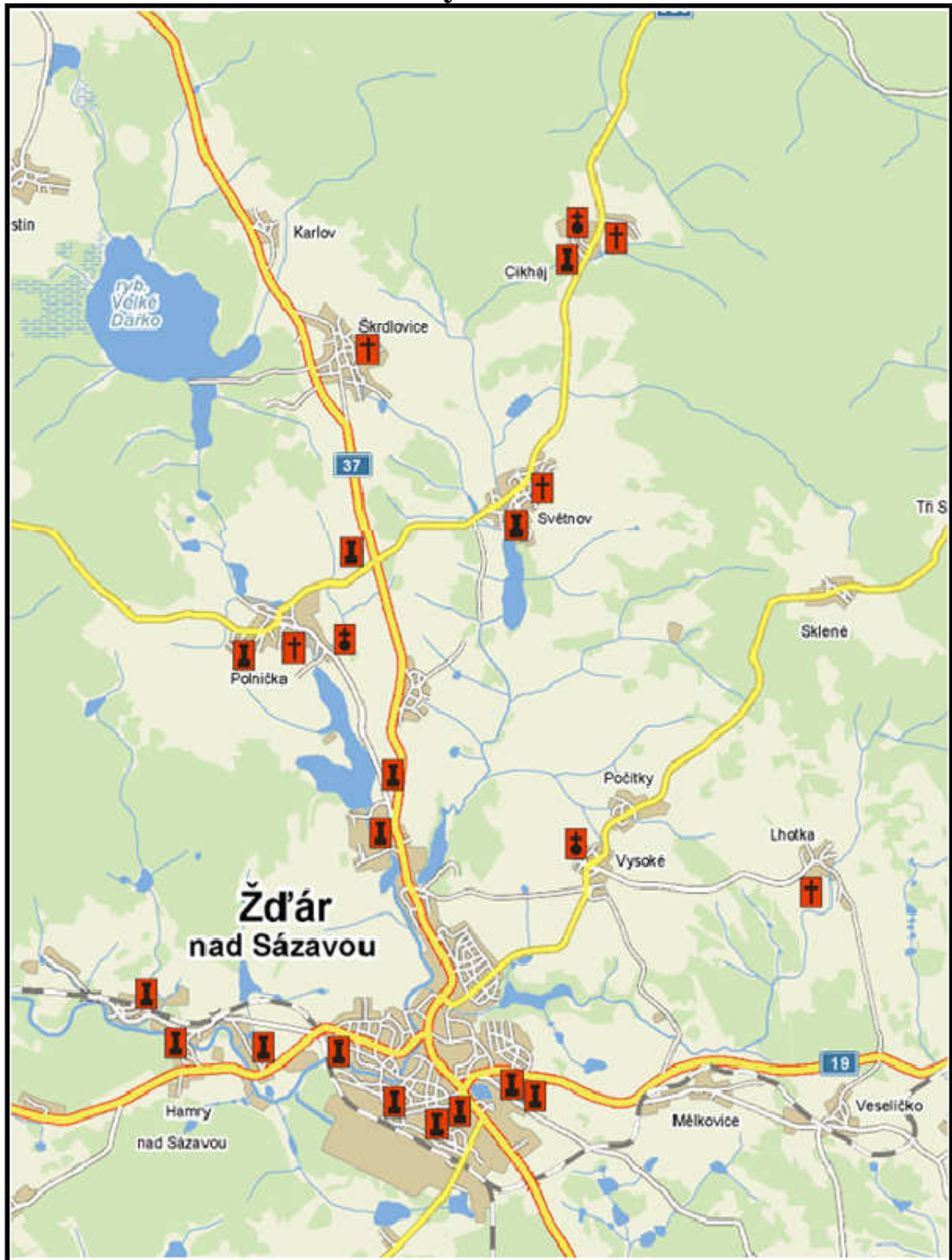
- Kříž
- Boží muka
- Kaple, kaplička, zvonička
- Křížový kámen

Výřez A

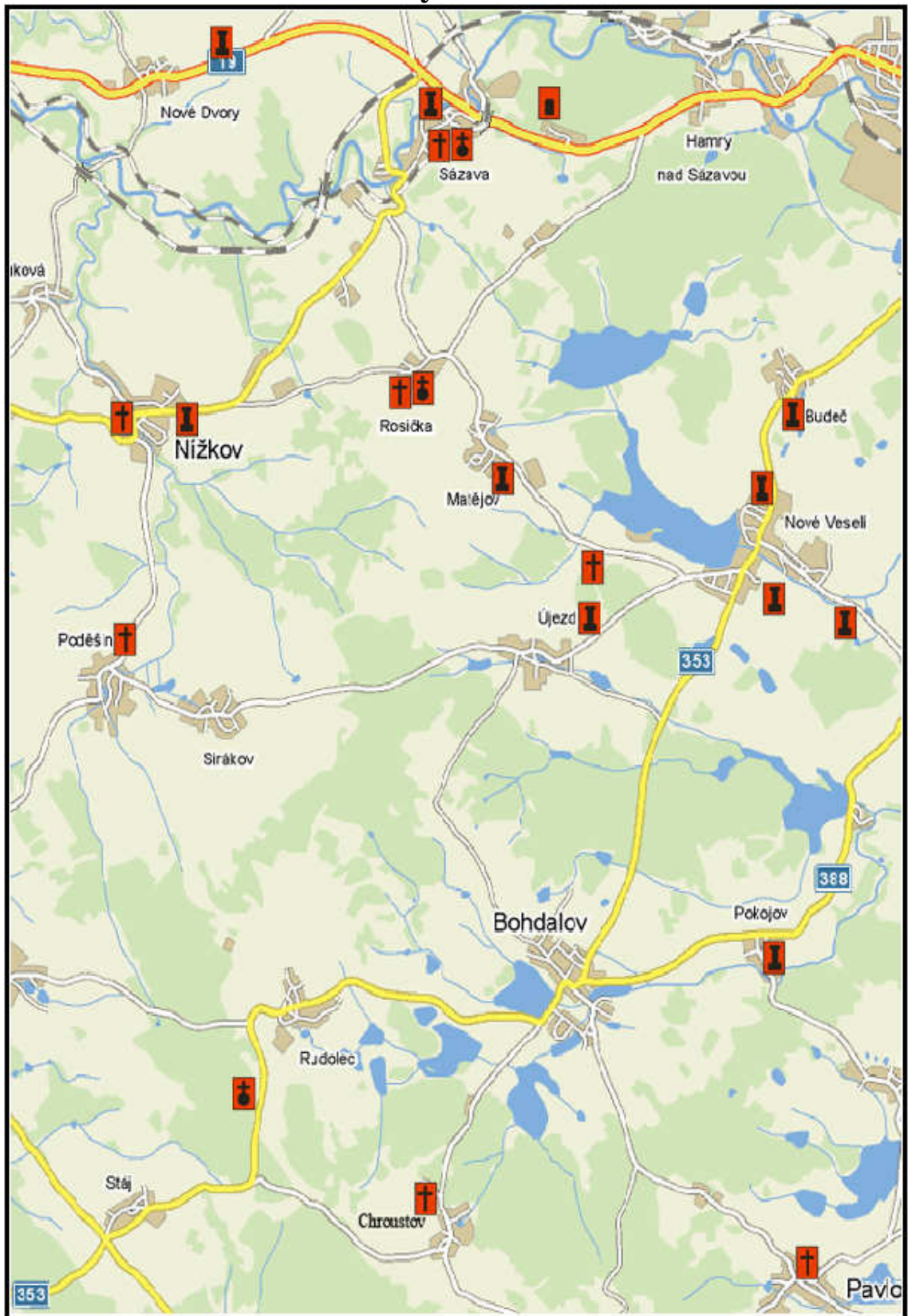

Výřez B

Výřez C

Výřez D

